

Kuoppala Katri, Penttilä Janita

VAINAJAN LAITTAMINEN LAITOKSESSA

Opetusvideo hoitotyön tutkinto-ohjelman opiskelijoille Asiakkaan kohtaaminen ja auttaminen päivittäisissä toimissa -opintojaksolle

VAINAJAN LAITTAMINEN LAITOKSESSA

Opetusvideo hoitotyön tutkinto-ohjelman opiskelijoille Asiakkaan kohtaaminen ja auttaminen päivittäisissä toimissa -opintojaksolle

Kuoppala Katri, Penttilä Janita
Opinnäytetyö
Syksy 2020
Hoitotyön tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Hoitotyön tutkinto-ohjelma, sairaanhoitaja

Tekijät: Kuoppala Katri, Penttilä Janita
Opinnäytetyön nimi: Vainajan laittaminen laitoksessa
Työn ohjaajat: Keckman Anne, Saarnio Reetta
Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2020
Sivumäärä: 35 + 3

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tuottaa opetusvideo vainajan laittamisesta laitoksessa, jota käytetään Oulun ammattikorkeakoulussa opetusmateriaalina harjoitustunneilla. Opinnäytetyömme on toteutettu yhteistyössä Oulun ammattikorkeakoulun kanssa, sillä heillä oli tarve opetusvideolle. Työn tarkoituksena oli tuottaa opetusvideo vainajan laittamisesta, joka pohjautuu ajankohtaiseen teorian tietoon. Opetusvideon keskeinen tavoite on antaa kattavat perustiedot -ja valmiudet vainajan laittamisesta, jotta opiskelija tietää, miten vainajan laittamisessa toimitaan, mitä välineitä tarvitaan, missä järjestyksessä toimitaan sekä miten vainajan kohtaamiseen voidaan suhtautua.

Opinnäytetyömme teorian tieto ja aineisto on kerätty käyttämällä erilaisia sähköisiä lähteitä sekä tietoa on haettu myös hoitotyön oppikirjoista ja opettajalta saaduista opetusmateriaaleista. Eri aineistojen avulla perehdyimme aiheeseen huolellisesti ennen opinnäytetyömme aloittamista. Aineistot ovat myös toimineet teorian tietomme tukena koko opinnäytetyöprosessin ajan. Opinnäytetyömme metodiksi valitsimme toiminnallisen opinnäytetyön, jonka pääpaino on tekemälläme tuotoksella eli opetusvideolla.

Opetusvideomme suunnittelusta, toteutuksesta sekä viimeistelystä vastaamme täysin itse. Teorian tiedon pohjalta kehitimme opetusvideomme suunnitelman sekä käsikirjoituksen, joiden pohjalta kuvasimme opetusvideon. Laadimme anonyymin palautekyselyn hoitotyön opiskelijoille, jossa pyysimme palautetta videostamme. Palautetta saimme myös ohjaavilta opettajiltamme. Saamiemme palautteiden pohjalta muokkasimme ja paransimme opetusvideotamme. Valmiin tuotoksen latausimme YouTube-kanavalle ja lähetimme tuotoksen linkin opettajalle opetuskäyttöä varten.

Asiasanat: Vainaja, Vainajan laittaminen, Kuolema, Opetusvideo, Etiikka

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree program in Nursing and Health Care, Registered General Nurse

Authors: Kuoppala Katri, Penttilä Janita
Title of thesis: Care of the deceased in the institution
Supervisors: Keckman Anne, Saarnio Reetta
Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2020
Number of pages: 35 + 3 appendices

The purpose of our thesis was to create an instructional video of how you can put the deceased on their last journey after their death. Our video is going to be used as a teaching material in nursing and health care program in the Oulu University of applied sciences. Our thesis has been made in collaboration with Oulu University of applied sciences because they had the need for instructional video which can be used as a teaching aid. Our thesis is based on current theoretical knowledge. The essential goal of our thesis is to give comprehensive basic information about how the deceased is put on their last journey. That way the student knows what to do if a patient dies and how to behave.

The theoretical information in our thesis has been collected by using different electronic sources and nursing textbooks and teaching materials which our teacher gave us. Before we started planning and filming our project, we had to study the materials we had and learn more about our thesis's subject. Throughout our project we have used different kind of materials and sources as a support to our thesis. We chose our thesis's method to be functional and the main point of our thesis is to produce an instructional video.

All the work related to our instructional video has been made fully by ourselves. We planned about how our thesis is going to proceed and we made a manuscript before filming the video. After filming the video, we created a YouTube link which we sent to nursing and health care students and they answered to a questionnaire-based study which we created based on the video. In the questionnaire-based study we received development proposals about our video. After making some amendments to our video we sent the final product's YouTube link to our teacher so it can be used as a teaching material.

Keywords: Deceased, Instructional video, Death, Ethic

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	8
3	TOIMINNALLISEN OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN PROJEKTINA.....	9
3.1	Projektin käynnistyminen, kohderyhmä ja hyödynsaajat	9
3.2	Opetusvideon merkitys hoitotyön opiskelijoille	11
3.3	Projektin suunnittelu	12
3.3.1	Projektiorganisaation perustaminen.....	12
4	VAINAJAN LAITTAMINEN LAITOKSESSA	14
4.1	Vainajan laittaminen ja etiikka termeinä	14
4.1.1	Kuolema.....	14
4.1.2	Hoitotahto.....	15
4.1.3	Omaisten tukeminen ja vainajan hyvästely	16
4.1.4	Vainajan käsittely	16
4.1.5	Uskonnot ja vakaumus.....	17
4.1.6	Vainajan tietosuojat.....	17
4.2	Kuoleman toteaminen	18
4.2.1	Ruumiinavaus	19
4.2.2	Kuolintodistus.....	19
4.3	Työvaiheet.....	20
5	VIDEO OPETUSVÄLINEENÄ.....	23
6	OPETUSVIDEON TOTEUTUS	25
6.1	Aiheen ideoiminen.....	25
6.2	Videon suunnittelu.....	25
6.3	Videon kuvaaminen.....	26
7	VIDEON ARVIOINTI	28
7.1	Tuotoksen arviointi	28
7.1.1	Palautekyselyn vastausten analysointi.....	29
7.2	Projektin arviointi	32
8	POHDINTA	33
	LÄHTEET	36
	LIITTEET	39

1 JOHDANTO

Vainajan laittamisen laitoksessa voidaan ajatella olevan viimeinen palvelus kuolleelle, jonka vuoksi on tärkeää osata toimia kunnioittavasti ja oikeaoppisesti. Toimenpiteeseen liittyy paljon eettisiä kysymyksiä, jotka ovat tärkeä huomioida jokaisen vainajan kohdalla; vainajan kunnioittaminen, käsittely kuoleman jälkeen ja yksityisyyden kunnioittaminen sekä potilaan omat toiveet. Yksityisyyttä on tärkeä kunnioittaa vainajan laittamisessa osastolta kylmiöön siirtymiseen saakka.

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta (ETENE) on työstänyt vainajan laittoon liittyviä eettisiä asioita. ETENE on julkaissut Kuolevan oikeuksien julistuksen (2002), jossa huomioidaan myös vainajan oikeudet. (ETENE 2002. Viitattu 15.8.2020.) Vainajan laitossa tärkeää on hyvä tietoperusta ja ammattietiikka. Vainajan uskonnollinen vakaumus ja kulttuuritausta tulee huomioida. Ihmisen elämän ymmärtäminen vauvasta vaariin on ammattitaidon kannalta merkityksellistä.

Vainajan laittaminen tarkoittaa niitä toimia, joita tehdään potilaan menehdyttyä. Hänet siistitään ja päälle puetaan exitus-setiksi kutsutusta pakkauksesta löytyvät vaatteet ja sideharsot. Vainajaa siistittäessä tärkeää on niin vainajan, kuin omaistenkin kunnioitus. Omaisten surua voi helpottaa antamalla tietoa jokaisesta vaiheesta ja jatkotoiminnoista. Heille on hyvä tarjota myös keskusteluapua. Hoitohenkilökunnan rauhallisuus ja luotettava olemus luovat turvaa omaisille menetyksen hetkellä. Ajantasaisten toimintaohjeiden tunteminen auttaa hoitohenkilökuntaa kohtaamaan omaiset usein hyvin tunteikkaalla hetkellä. (Grönlund & Huhtinen 2011, 169–170.)

Mietimme aihetta melko pitkään ja kiinnostuimme tästä aiheesta, sillä koemme sen tärkeäksi. Selvisi, että Oulun ammattikorkeakoululla olikin tarve opetusvideolle vainajan laittamisesta laitoksessa. Aiheen valintaan vaikuttivat aiemmat kokemuksemme vainajan laittamisesta sekä halumme tuoda esiin eettistä näkökulmaa. Mielestämme on tärkeää, ettei vainajan laittamisesta tulisi rutiininomaista vaan huomioitaisiin jokaisen vainajan yksilölliset tarpeet.

Valitsimme opinnäytetyömme metodiksi toiminnallisen opinnäytetyön ja tekemällämme opetusvideolla vainajan laittamisesta laitoksessa vastaamme Oulun ammattikorkeakoulun tarpeeseen opetusmateriaalista. Aiheesta on ammattikoululaiset tehneet jo videoita, mutta ne alkavat olla vanhoja

ja uusi opetusvideo tulisi tarpeeseen. Oulun ammattikorkeakoululla ei myöskään ole omaa opetusvideota aiheesta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa opetusvideo vainajan laittamisesta laitoksessa, jonka avulla hoitotyön opiskelijat voivat perehtyä vainajan laittamiseen ennen harjoitustunteja. Opinnäytetyön tavoite on, että opiskelijat oppivat vainajan laittamisen opetusvideomme avulla, sekä kehittää vainajan laittamista ja tuoda esille eettistä pohdintaa aiheeseen liittyen. Opetusvideomme on suunnattu Oulun ammattikorkeakoulun opetuskäyttöön hoitotyön opiskelijoiden oppimisen tueksi sekä opettajien opetuksen tukimateriaaliksi.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tarkoituksenamme on tuottaa selkeä ja ymmärrettävä opetusvideo vainajan laittamisesta laitoksessa hoitotyön opiskelijoille sekä opettajille opetuskäyttöön. Video on opettavainen ja havainnollistaa realistisesti vainajan laittoa. Tuotoksen laatutavoitteena on, että video on yksinkertainen ja toimintaympäristö on kaunis ja rauhallinen.

Opinnäytetyömme välitön tavoite on tuottaa opetusvideo, jonka avulla hoitotyön opiskelijat voivat opiskella vainajan laittamista. Oppimistavoitteena on, että opetusvideomme avulla opiskelijat saavat kuvan siitä, minkälainen tilanne vainajan laittamisen tulisi olla ja mihin asioihin tilanteessa tulisi kiinnittää huomiota. Tavoitteenamme on myös herättää ajatuksia ja muistuttaa eettisistä kysymyksistä vainajan laittamisessa. Opiskelijat saavat kokonaisvaltaisen kuvan vainajan laittamisesta ja opettajan vastuu aiheen opettamisesta helpottuisi. Olemme kokeneet, että video on hyvä keino oppia, sillä siinä yhdistyvät visuaalinen ja audittiivinen oppimistapa. Videossa näkyy liikkuva kuva ja kirjoitettua tekstiä, jota myös luemme ääneen videon taustalla. Videon katsomisen jälkeen siitä voidaan keskustella opettajan johdolla oppitunnilla tai sähköisissä oppimisympäristöissä. Tavoitteenamme myös on, että yksistäänkin videon katsominen on riittävän opettava ja sitä voidaan käyttää itsenäisessä opiskelussa, mitä nykyään on runsaasti.

Oman oppimisemme kannalta toiminnallisen opinnäytetyön tekeminen videon muodossa on ollut hyvä keino kartoittaa omia opettamisen valmiuksia sekä kehittää niitä. Opettaminen on tärkeä taito tulevaa työtä sairaanhoitajana sekä opiskelijan ja potilaiden ohjausta ajatellen. Projektimme ohella olemme saaneet itsekkin lisää tietoa vainajan laitosta, sekä siihen liittyvistä eettisistä kysymyksistä ja syvennämme näitä tietoja. Projektin avulla olemme myös itse saaneet kokonaisvaltaisen kuvan vainajan laittamisesta ja monista siihen liittyvistä asioista. Myös osaaminen projektityön saralla on vahvistunut opinnäytetyön tekemisen avulla.

Suuremmassa kokonaisuudessa pitkänajantavoitteenamme on ollut osaamisen kehittäminen vainajan laittamisessa. Haluamme, että vainajan laittamisesta ei tulisi rutiininomaista työskentelyä, vaan että jokainen hoitohenkilökuntaan kuuluva osaisi huomioida vainajan tarpeet yksilöllisesti sekä kohdella jokaista yksilönä eettisten periaatteiden mukaisesti. On tärkeää tuoda myös osaamista omaisten kohtaamiseen surun läsnä ollessa.

3 TOIMINNALLISEN OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN PROJEKTINA

3.1 Projektin käynnistyminen, kohderyhmä ja hyödynsaajat

Projekti käynnistyy, kun projektin asettaja asettaa projektin sekä laatii projektille tavoitteet ja resurssit. Projektin asettaja myös nimeää projektinvetäjän sekä johtoryhmän, jotka ovat vastuussa yksityiskohtaisen projektisuunnitelman laatimisesta. (Windahl & Välimaa 2012. Viitattu 30.9.2020.) Tässä opinnäytetyössä projektin asettajina toimivat sekä me itse opiskelijat että opinnäytetyömme sisältöä ohjaava opettaja. Ehdotimme kyseistä aihetta opettajille, jotka kertoivat koululla olevan tarve opetusvideolle vainajan laittamisesta laitoksessa. Lähdimme ideoimaan ja suunnittelemaan sekä lopulta myös toteuttamaan opinnäytetyötämme. Toimimme itse opinnäytetyömme projektinvetäjinä sekä johtoryhmänä, sillä olemme suunnitelleet ja toteuttaneet opinnäytetyömme täysin itse.

Hyödynsaajia ovat ne tahot, joille projektista koituvat hyödyt ovat suunnattu ja tarkoitettu. Hyödynsaajat voidaan jaotella kahteen luokkaan: välittömät hyödynsaajat sekä lopulliset hyödynsaajat. Välittömät hyödynsaajat ovat ryhmiä tai henkilöitä, joille projektin avulla tuotettu tieto, ratkaisumallit tai menetelmät ovat suoraan tarkoitettu. (Silfverberg 2004. Viitattu 30.9.2020.) Opinnäytetyömme välittömät hyödynsaajat ovat hoitotyön opiskelijat, jotka opiskelevat vainajan laittamista laitoksessa opetusvideomme avulla. Välittömiin hyödynsaajiin kuuluvat myös hoitotyön opettajat, jotka saavat opetusvideostamme apuvälineen opettamisen tueksi.

Projektin lopulliset hyödynsaajat ovat tahoja, joille projektin positiiviset pitkän ajan vaikutukset pyritään kohdentamaan. Projektin lopulliset hyödynsaajat ovat myös osa projektin kohderyhmää, joiden tarpeet ja intressit tulisi olla osana projektin lähtökohtaa. (Silfverberg 2004. Viitattu 30.9.2020.) Projektimme lopullisia hyödynsaajia ovat eri laitokset, vainajat sekä vainajien omaiset. Hoitotyön opiskelijat vievät opetusvideomme tietoa sekä käytäntöjä ja asenteita eteenpäin eri laitoksiin, joissa suhtautuminen vainajan laittamiseen kehittyy sekä itse vainajan laittamisen taito kehittyy. Asenteiden ja taitojen kehittyessä vainajat voivat saada tulevaisuudessa yksilöllisempää hoitoa ja kohtelua. Opetusvideomme lopullisiin hyödynsaajiin kuuluu myös vainajien omaiset. Hoitohenkilökunnan taitojen kehittyessä omaiset voivat olla luottavaisin mielin siitä, että vainaja saa parhaan mahdollisen saattelun viimeiselle matkalleen.

Opinnäytetyömme on tehty Oulun ammattikorkeakoulun hoitotyön opiskelijoille oppimisen tueksi Asiakkaan kohtaaminen ja auttaminen päivittäisissä toimissa -opintojaksolle. Hoitotyön opiskelijat voivat hyödyntää tekemäämme videota samalla, kun opiskelevat teoriaa vainajan laittamisesta ja kun harjoittelevat vainajan laittamista koulussa harjoitustunneilla. Tuotoksemme antaa opiskelijoille esimerkin siitä, miten vainajan laittaminen voi käytännössä tapahtua ja miten tilanteessa tulee toimia.

Opinnäytetyömme on tehty myös Oulun ammattikorkeakoulun hoitotyön opettajia varten. Opettajat, jotka opettavat vainajan laittamista, voivat käyttää videotamme esimerkiksi havainnollistamiskeinona, miten vainaja voidaan laittaa. Videota voidaan myös käyttää perehdytysmateriaalina aiheeseen, jota sitten käsitellään esimerkiksi harjoitustunneilla, jossa opiskelijat pääsevät itse harjoittelemaan ja kartoittamaan omia taitojaan vainajan laittamisessa.

Opetusvideostamme hyötyvät muutkin, kuin vain hoitotyön opiskelijat ja opettajat. Opetusvideomme avulla hoitotyön opiskelijoiden vainajan laittamisen taito ja suhtautuminen vainajan laittamiseen kehittyvät, jolloin vainajat saavat paremman ja yksilöllisemmän saattelun viimeiselle matkalleen, kun opiskelijat vievät ajankohtaista tietoa ja uusia asenteita käytännön hoitotyöhön. Monia vuosia alalla olleiden hoitotyön ammattilaisten taidot ja asenteet vainajan laittamista kohtaan ovat voineet ajan kuluessa rutinoitua. Kun hoitotyön opiskelijat vievät opetusvideomme tietoa työelämään, hyötyvät siitä myös jo alalla olevat ammattilaiset. Hoitotyön opiskelijat voivat tulevaisuudessa työllistyä moniin eri paikkoihin, jolloin he vievät opetusvideomme tietoa eteenpäin tuleviin työpaikkoihinsa, joissa tieto ja taito vainajan laittamisesta kehittyvät.

Opetusvideomme hyödynsaajiin lukeutuvat myös vainajien omaiset. Kun tieto, taito ja asenteet vainajan laittamiseen liittyvät kehittyvät, voivat omaiset olla luottavaisemmin mielin hoitohenkilökuntaa kohtaan sen suhteen, että vainaja saa parhaan mahdollisen saattelun viimeiselle matkalleen. Kuolemasta kertominen omaisille sekä siitä puhuminen omaisten kanssa voi tuntua monelle hoitajalle vaikealta. Kun suhtautuminen vainajan laittamista sekä kuolemaa kohtaan kehittyvät, voi omaisten kanssa keskustelu vainajaan liittyen olla luontevampaa ja helpompaa. Asenteiden kehittyessä omaiset voivat saada esimerkiksi enemmän tietoa vainajan viimeisistä hetkistä, mikäli eivät olleet läsnä kuoleman tapahtuessa. Opetusvideomme avulla osataan myös ohjata ja opettaa omaisia vainajan laittamisessa, mikäli omaiset haluavat osallistua siihen.

Myös me itse opetusvideon tekijät hyödyimme tuotoksestamme. Saamme itsekkin aiheesta runsaasti lisää tietoa, koska meidän on täytynyt perehtyä aiheeseen huolellisesti voidaksemme tehdä aiheesta opinnäytetyö. Omat taitomme vainajan laittamisessa ovat kehittyneet kuvaamamme opetusvideon myötä, jossa laitoimme itse vainajan alusta loppuun saakka ja mietimme, mitä tarvitsemme vainajan laittamisessa ja missä järjestyksessä on loogisinta edetä. Opetusvideomme mahdollistaa myös sen, että työelämässä osaamme ohjata ja opettaa esimerkiksi hoitotyön opiskelijoita tai vainajan lähiomaisia vainajan laittamisessa ja suhtautumisessa vainajan kohtaamiseen.

3.2 Opetusvideon merkitys hoitotyön opiskelijoille

Oulun ammattikorkeakoulun hoitotyön opiskelijoilla on jokaisella erilaiset taustat ja lähtökohdat opiskeluun. Joillakin opiskelijoilla voi olla taustalla esimerkiksi lähihoitajan koulutus ja jotkut opiskelijat ovat uusia hoitotyön alalla. Opetusvideostamme on hyötyä sekä aikaisemman koulutuksen omaaville että vasta-alkajille.

Aikaisemman hoitotyön tutkinnon omaavat opiskelijat voivat opetusvideomme avulla palautella mieleen vainajan laittamista sekä siihen kuuluvia vaiheita. Eri hoitolaitoksissa voi olla erilaisia tapoja vainajan laittamiseen, joten opetusvideomme voi antaa uutta näkökulmaa ja uusia toimintatapoja vainajan laittamiseen jo osallistuneille opiskelijoille.

Opetusvideomme merkitys sellaisille hoitotyön opiskelijoille, joilla ei ole aikaisempaa kokemusta hoitotyöstä tai vainajan laittamisesta voi olla hyvinkin suuri. Ajatus menehtyneen ihmisen kohtaamisesta ja vainajan laittamisesta voi herättää monia erilaisia tunteita. Vainajan ensikohtaaminen voi herättää opiskelijassa esimerkiksi ahdistusta, pelkoa ja jännitystä sekä myös avuttomuutta, miten tilanteessa tulisi toimia. Opetusvideomme avulla uudet opiskelijat saavat käsityksen siitä, milaista vainajan laittaminen voi käytännössä olla ja miten se voi toteutua. Pyrimme myös videossamme tuomaan opiskelijoille esille sen, että vainajan laittamisessa ei ole kiire mihinkään ja että tilanteessa on hyvä toimia rauhallisesti.

3.3 Projektin suunnittelu

Projektin tavoitteisiin pääseminen pohjautuu riittävään projektin suunnitteluun ja sitä kautta mahdollistaa tavoitteeseen pääsemisen. Projektin suunnittelu sisältää vaiheita, jotka eivät kuitenkaan jokaisessa projektissa tapahdu samassa järjestyksessä, samalla tavalla. Suunnitelmasta tulee ilmi projektiorganisaatio ja vastuun jako, projektin taustat, tavoitteet, rahoitussuunnitelma, projektin tiedottamisen suunnittelu, riskien kartoitus, projektin aikataulutus ja suunnitelman arviointi. Suunnitelma viimeistellään ja sitä voidaan tarvittaessa muuttaa projektityöskentelyn varrella. (Mäntyneva 2016, 42–49).

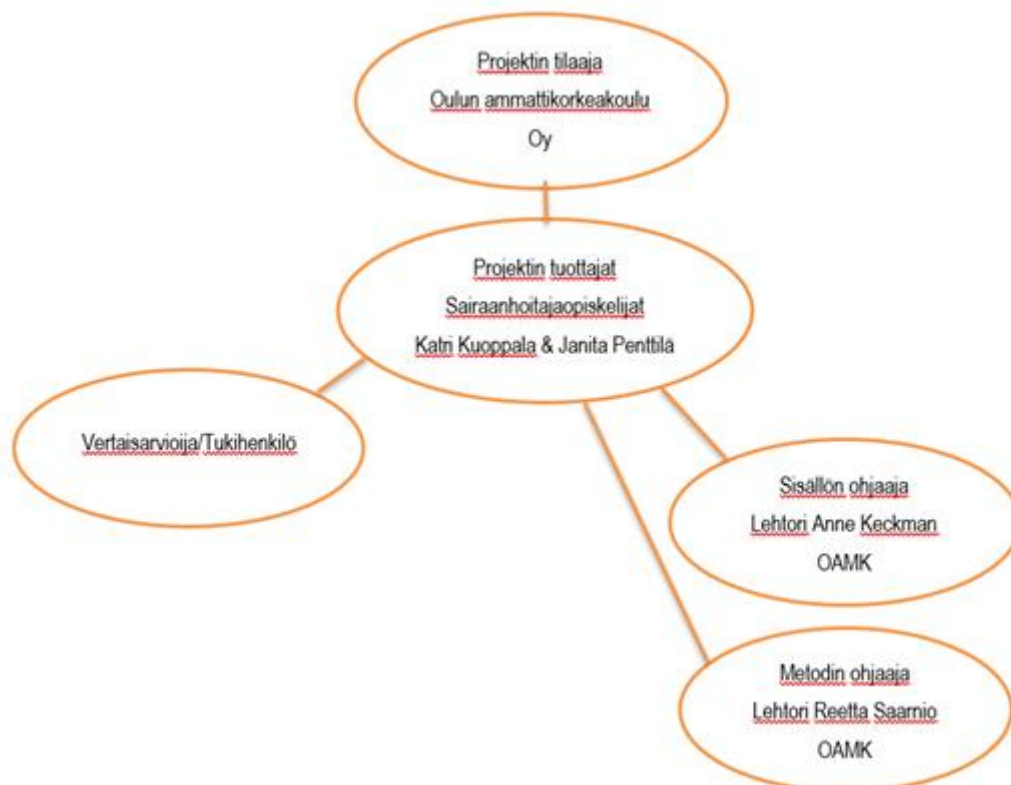
Projektimme käynnistyi projektisuunnitelman tekemisellä. Projektisuunnitelma, jonka teimme, on mielestämme ollut riittävän laaja ja sen avulla on ollut helppo työskennellä. Suunnitelmassa on kuvattu riskit, budjetointi, aikataulu, tarkoitus ja tavoitteet, sekä seuranta, arviointi ja raportointi. Projektin taustaan ja teoriaperustaan paneuduiimme melko pintapuolisesti vielä suunnitelma vaiheessa. Aikataulusta (LIITE 1) teimme tarkoituksella melko väljän, jotta saamme keskittyä projektin eri vaiheisiin kunnolla. Meillä on ollut samaan aikaan myös paljon muita opintoja ja harjoitteluita opinnäytetyön ohella. Kiireessä emme olisi saaneet luotua miellyttävää opinnäytetyötä. Olemme pystyneet hienosti kirimään aikataulua ja valmistumme etuajassa aikataulustamme. Projektin suunnitelma lähetettiin tarkistettavaksi keväällä 2019.

3.3.1 Projektiorganisaation perustaminen

Projektiorganisaatiosta voidaan puhua, kun tietty ryhmä työskentelee tiettyä projektia varten. Projektin asettaja, voidaan puhua myös tilaajasta, rahoittaa projektia ja käynnistää sen. Projekti hyväksytetään ohjausryhmällä ja he valvovat ja ohjaavat projektin toteuttamista. Ohjausryhmä päättää myös resursseista. Lisäksi projektiorganisaatiossa on projektipäällikkö sekä projektiryhmän jäsen/jäseniä. Projektipäällikkö ohjaa projektia ja seuraa sen edistymistä. Projektin jäsenet työskentelevät projektissa omalla tehtäväalueellaan ja raportoivat projektipäällikölle. (Mäntyneva 2016, 19–22.)

Projektimme tilaajana toimii Oulun ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveysalan yksikkö. Toimeksiantajan, Oulun Ammattikorkeakoulun tehtävänä on ollut allekirjoittaa yhteistyösopimus, osallistua

opinnäytetyön tavoitteiden laatimiseen, edistää opinnäytetyön etenemistä antamalla aineistoja ja tietoja, joita projektiin tarvitaan sekä antaa kirjallista palautetta opinnäytetyöstä. Projektin tuottajina ovat toimineet sairaanhoitajaopiskelijat Katri Kuoppala ja Janita Penttilä. Projektilla tulee olla projektipäällikkö, mutta tässä projektissa päällikön virkaa on suorittanut kumpikin tuottaja yhdessä, joten projektin eteneminen on ollut meidän molempien vastuulla. Opiskelijoina tehtävänäme opinnäytetyön prosessissa on ollut perehtyä opinnäytetyön ohjeisiin, hankkia hyväksyttävä opinnäytetyön aihe sekä tehdä yhteistyösopimus. Näiden jälkeen laadimme opinnäytetyön suunnitelman ja aikataulutimme prosessin tekemisen. Opiskelijan vastuulla on myös pitää yhteyttä ohjaajiin sovittulla tavalla. Opiskelija hyväksyttää ulkoiseen jakeluun toimitettavat aineistot, esimerkiksi meidän projektissamme video tuli hyväksyttää opettajilla ennen sen julkaisua sekä myös palautekysely on hyväksytetty opettajaohjaajilla. Opiskelijat myös vastaavat työn tuloksista ja dokumentoimisesta. Opiskelijat arvioivat opinnäytetyön ja pyytävät palautteen toimeksiantajalta sekä ohjaavilta opettajilta. Opiskelijat toimittavat opinnäytetyön liitteineen opettajille ja raportoi hyväksytyin opinnäytetyön Theseus -sivustolle. Projektin sisällön ohjaajana on toiminut lehtori Anne Keckman. Projektin metodin ohjaajana on toiminut yliopettaja Reetta Saarnio. Opettajat hyväksyvät aiheen ja siihen liittyvän suunnitelman. Opinnäytetyön sekä kypsyysnäytteen arviointi kuuluu myös Oulun Ammattikorkeakoulun opettajille. (Opinnäytetyö-työryhmä. 2016.) Opinnäytetyöllä on vertaisarvioijat opiskelijajoukosta, jotka tekevät oman arviointinsa projektistamme.

KUVIO 1. Opinnäytetyön -Vainajan laittaminen laitoksessa projektiorganisaatio.

4 VAINAJAN LAITTAMINEN LAITOKSESSA

4.1 Vainajan laittaminen ja etiikka termeinä

Opinnäytetyössämme puhutaan vainajan laittamisesta. Vainaja tarkoittaa kuollutta henkilöä. Vainajan aivot toiminta on pysyvästi loppunut sekä myös sydämen toiminta on pysyvästi loppunut, jonka myötä verenkierron sekä keuhkojen toiminta myös päättyy. (Terveysportti. Viitattu 5.10.2020.) Vainajan laittaminen tarkoittaa käytännössä vainajan siistimistä ja pukemista vainajan vaatteisiin. Vainajan vaatteet löytyvät exitus-setiksi kutsutusta pakkauksesta. (Grönlund & Huhtinen 2011. 170.) Vainajan siistiminen tapahtuu käytännössä siten, että vainajalta puhdistetaan kaikki näkyvät eritteet ja iho puhdistetaan pesulapuilla pyyhkimällä, poistetaan mahdolliset kanyylit, katetrit sekä dreenit ja suojataan pistoaукot sekä huolehditaan, että vainajan ulkoinen olemus on siisti ja puhdas ennen vainajan vaatteiden pukemista. (Manner & Lang 2019. Viitattu 5.10.2020.)

Etiikka ohjaa hoitotyötä hyvin paljon ja sitä tulee pohtia myös vainajan hoitamisen kohdalla. Etiikka pohtii, mikä on oikein. Hoitotyössä hyvää ja pahaa sekä oikeaa ja väärää käsittelee hoitoetiikka (Terveysportti. Viitattu 5.10.2020). Hoitotyön kannalta hoitohenkilökuntaa ohjaa eettiset säännöt. Hoitohenkilökunnan tulee kunnioittaa potilaiden ihmisarvoa ja perusoikeuksia, kuten valinnanvapautta sekä itsemääräämisoikeutta. Potilaan omaisia ja läheisiä tulee kohdella myös kunnioittaen. Tavoitteena hoitotyössä on hyvän tekeminen ja potilaan tarpeisiin vastaaminen oikeuden mukaisesti ja yksilöllisesti. On potilaan oikeus tulla kohdelluksi hyvin, myös kuoleman jälkeen. Potilaan ja ammattilaisen välinen vuorovaikutus tulee olla inhimillistä, luottamusta herättävää sekä luotettavaa. Hoitotyötä ohjaa myös vastuu tekemästään työstä sekä päätöksistä. (ETENE 2012. Viitattu 1.10.2020.)

4.1.1 Kuolema

Kuolema ja elämä liittyvät tiiviisti yhteen, jonka vuoksi kuolema onkin yksi ihmiskunnan tärkeimpiä teemoja. Valtakunnallisen terveydenhuollon eettisen neuvottelukunnan dosentti Martti Lindqvist sanookin hienosti, että kuolema on terveydenhuollolle sekä raja, jota se ei voi ylittää, että haaste, jota se ei voi ohittaa (2004, 19). Terveydenhuollolle kuolema on biologinen, lääketieteellinen, psykkinen, sosiaalinen ja hengellinen kysymys, jossa etiikka on vahvasti läsnä. Kuoleman merkitys on

hyvin yhteisöllinen, vaikka se onkin yksilöllinen tapahtuma. Kuolema koskee jokaista ja ilman sitä, on mahdotonta ymmärtää esimerkiksi elämän ainutkertaisuutta ja arvokkuutta. Terveystieteiden laitoksessa kuolema voi olla luonnollinen tai luonnoton kuolema. Luonnollinen kuolema mielletään sairaudesta tai korkeasta iästä johtuvaksi. Toisaalta kuolema on aina luonnollinen, koska sillä on syy. Tapaturman, hoitamattoman sairauden, surmaamisen tai itsemurhan aiheuttaman kuolema on luonnoton kuolema. Kuoleman läsnä ollessa tarvitaan niin ammatillisuutta, kuin herkkyyttä ja sisäistä suostumusta luopumiseen. (ETENE: Lindqvist 2004, 20.)

4.1.2 Hoitotahto

Hoitotahdon laatimiseen voidaan yhdistää henkilön itsemääräämisoikeus. Henkilöllä on oikeus määrätä suostumisestaan tai kieltäytymisestään hoitoon. Henkilön tulee saada riittävästi tietoa päätöksensä helpottamiseksi. Potilaan itsemääräämisoikeus on määrätty laissa potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992). (Grönlund & Huhtinen 2011, 19.) Hoitotahto kirjataan etukäteen siltä varalta, ettei itse sairauden tai muun syyn vuoksi kykene itseään ilmaisemaan. Hoitotahdon voi siis kirjoittaa jo nuorena ja terveenä, kun asia ei vielä ole ajankohtainen. Hoitotahdon voi tehdä Kelan hallinnoimassa sähköisessä potilastietokannassa, Omakanta-järjestelmässä, kirjallisesti tai suullisesti. Hoitotahto on vapaamuotoinen ja sisältää ne asiat, joita juuri kyseinen henkilö itse hoidoltaan haluaa. (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos 2020. Viitattu 24.8.2020.) Hoitotahtoon voi kirjata myös millaisia järjestelyjä halutaan kuoleman jälkeen. Hoitotahdossa voi kieltäytyä tietyntyylisestä hoidosta, määrittää kenelle voidaan luovuttaa hoitoa koskevia tietoja tai määrittää, kuka voi tehdä päätöksiä henkilön itsensä puolesta. (Muistiliitto, 2017. Viitattu 24.8.2020.) Hoitotahdossa ei voida vaatia sairaanhoidollisia tai lääketieteellisiä toimenpiteitä, joita henkilön sairauteen ei yleisesti kuulu. Hoitotahto on terveydenhuollon ammattihenkilöitä ja lääkäreitä sitova, ellei ole perusteltu epäillä henkilön tahdon muuttuneen (Kunnamo, Halila, Pasternack, Niinistö, Louhiala, Saarni, Mustajoki, Alenius, Jousimaa, Teikari & Varonen 2016. Viitattu 24.8.2020).

Hoitotahdon tulee olla laadittu niin, että tekijä ymmärtää riittävästi sen merkityksen. Suullisesti ilmaistu hoitotahto on yhtä pätevä, kuin kirjallinenkin ja se tulee kirjata potilastietojärjestelmään. Kirjallinen hoitotahto vähentää virhetulkinnan riskiä. Hoitotahto tulisi liittää potilasasiakirjoihin ja sähköiseen potilastietokantaan, Omakantaan. Näin hoitotahto on hoitohenkilökunnan tiedossa ja luettavissa, jotta voidaan toimia hoitotahdon mukaisesti. (Muistiliitto 2017. Viitattu 24.8.2020.)

4.1.3 Omaisten tukeminen ja vainajan hyvästely

Terveydenhuollon organisaatioissa toimintaympäristö ja rakenteet mahdollistavat puitteet kuoleman tapahtumiselle. On eettisesti tärkeää järjestää vainajan hyvästelylle sekä kuolevalle itselleen selkeä, ihmisarvoa kunnioittava ja rauhallinen miljöö. Kuoleman hetkellä henkilö usein haluaa hoitajan vierelleen, ellei omaisia ole saatavilla. Lisäksi tukena voi olla sairaalapastori kuolevan tai omaisten niin tahtoessa. Hoitohenkilökunnalla on merkittävä rooli vainajan omaisten ja muiden läheisten tukena. Hoitajan tulee olla tarvittaessa saatavilla, mutta usein omaiset haluavat olla rauhassa vainajan kanssa ja hyvästellä hänet. Onkin tärkeää ottaa selvää omaisten ja läheisten toivomuksista, jotta voidaan toimia heitä ja heidän ajatuksiaan kunnioittaen. Mikäli omaiset eivät ole olleet läsnä kuoleman hetkellä, on tärkeää käydä sanallisesti kuolin tapahtumaa läpi. Omaisille tulee antaa jatkotoimenpiteitä varten selkeät ja yksinkertaiset ohjeet. (ETENE 2004, 16). Kirjallinen ohjeistus on usein parempi vaihtoehto tunnemyrskyn keskellä. Lisäksi on tärkeää keskustella omaisten kanssa, mitä seuraavaksi tapahtuu. Omaisille järjestetään aikaa hiljentyä ja hyvästellä vainaja rauhallisessa tilassa. Sairaalapastori voi pitää saattohartauden omaisten niin halutessa.

4.1.4 Vainajan käsittely

Vainajaa pyritään käsittelemään poissa ulkopuolisten silmistä. Kuollutta henkilöä tulee kunnioittaa, mutta ei pelätä. Vainajan käsittely voi olla raskasta niin fyysisesti, kuin henkisesti. Tarvittaessa voidaan käyttää tilanteen purkamisena työnohjausta. (Grönlund 2011, 171–172.) Vainajaa käsitellään rauhallisesti, arvokkaasti ja hyviä tapoja noudattaen. Voidaan ajatella vainajan laittamisen olevan viimeinen palvelus kuolleelle. Halutessaan omaiset voivat olla läsnä tai mukana laittamassa vainajaa (Manner & Patala-Pudas 2014, 2). Omaisten ollessa mukana hoitotoimessa, tärkeää on selkeä ja riittävä ohjaus. Tilanne voi olla rankka ja tunnereaktiot suruun voivat olla voimakkaita (Grönlund 2011, 171). Osa kokee vainajan laittamisen myös kunnialliseksi olla mukana valmistamassa vainaja viimeiselle matkalleen. Monissa kulttuureissa on tapanakin, että omaisen on mukana laittamassa vainajaa ja laittamisen menetelmät voivat olla erilaisia.

4.1.5 Uskonnot ja vakaumus

Ensisijaisesti huomioidaan vainajan omat tarpeet ja toivomukset. Tärkeintä on, että hoitajana ei oleteta mitään, vaan kysytään omaisilta tai katsotaan vainajan jättämästä hoitotahdosta, miten hän haluaa kuoleman jälkeen asioiden menevän. Usein uskonto ja perhe nousevat tärkeäksi kuoleman äärellä.

Evankelis-luterilaisessa uskonnossa omaisilla on mahdollisuus vainajan näkemiseen ja saattoharteuteen osastolla tai vainajan arkkuun laittamisen yhteydessä. Sairaalapappi voidaan kutsua kuolevan tai omaisten pyynnöstä paikalle.

Romani-vainajan pukemiseen ja arkkuun laittamiseen saattaa osallistua omainen. Romaniniaiselle puetaan yleensä valkoinen pusero ja musta samettihame. Romanimiehelle puetaan tumma puku. Muslimipotilaan kuoltua potilaspöydälle ei sytytetä kynttilää. Ensiksi vainajan silmät suljetaan ja suu sidotaan leuan alta kiertävällä sidoksella esimerkiksi huivilla tai sideharsorullalla. Vainaja riisutaan peittäen lantion alue. Käsiä ei laiteta rinnan päälle, vaan vartalon sivulle. Vainajan kasvot peitetään. Vainajan rituaalipesun sekä pukemisen tekevät omaiset. He pesevät vainajan juoksevilla vedellä ja tarvitsevat suihkulaverin tai pöydän, josta vesi pääsee virtaamaan pois. Vainajan laittamisen suorittavan hoitohenkilön tulee olla samaa sukupuolta vainajan kanssa, puoliso voi kuitenkin osallistua vainajan laittamiseen. Vainaja kääritään kuolin vaatteeseen tietyin määräyksien mukaan. (Grönlund 2011, 184–185.)

Emme käsittele opinnäytetyössämme laajemmin uskontoihin liittyviä eroavaisuuksia vainajan laittamisessa, sillä opinnäytetyömme pääpaino on itse toiminnassa.

4.1.6 Vainajan tietosuoja

Yksityisyyden suoja ja salassapito jatkuu henkilön kuoltua. On huolehdittava asiakirjojen asianmukaisesta käsittelystä ja niiden salassapidosta. Kuolemasta on ilmoitettava viipymättä väestötietojärjestelmään. Ilmoituksen voi tehdä lääkäri tai terveydenhuollon yksikkö. (Manner & Patala-Pudas 2014.) Joskus kuoleman jälkeen potilasasiakirjoja voidaan tarvita esimerkiksi testamenttikiistan tai perinnöllisen sairauden tutkimisen vuoksi. Potilasasiakirjoja voidaan luovuttaa perustellusta syystä kirjallisen hakemuksen perusteella henkilölle, joka niitä esimerkiksi edellä mainituista syistä tarvitsee. Tietoja luovutetaan vain siltä osin kuin on välttämätöntä. Tietojen luovutuksesta tulee kirjata

merkintä kuolleen henkilön potilasasiakirjoihin. Asiakirjat saava henkilö ei saa käyttää tai luovuttaa tietoja muuhun tarkoitukseen. (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 17.8.1992/785 4.13§. Viitattu 18.8.2020.)

4.2 Kuoleman toteaminen

Potilas voidaan todeta kuolleeksi, kun kaikki aivotoiminta on pysyvästi loppunut. Potilaassa voi ilmaantua kuolemaa edeltäviä merkkejä, joista hoitohenkilökunta tietää kuoleman olevan lähellä. Kuolemaa edeltäviä merkkejä ovat esimerkiksi pinnallinen, ajoittain jopa äänekäs hengitys sekä hengityskatkokset, iholle ilmestyvät sinertävät lautumat, ihon viilentyminen alaraajoissa, ruumiin lämmön nousu sekä mahdollinen sekavuus. Potilaan kuoltua alkaa ilmestyä kuoleman jälkeisiä merkkejä, joita ovat esimerkiksi nivelten jäykkyys sekä kuolonkankeus, joka alkaa nopeasti kuoleman jälkeen. Verenkierron loputtua myös lautumat voivat laajentua vainajan kehossa. (Hovilainen-Kilpinen & Oksanen 2012. 364. Viitattu 31.8.2020.)

Potilaan kuoltua eri elinten toiminta pysähtyy eri aikaan. Aivojen, munuaisten, sydämen ja maksan hapenpuutteen kesto on vain minuutteja, kun taas lihakset ja rasvakudos voivat säilyä jopa vuorokauden ajan ilman pysyviä kudosisvaurioita. Suomessa yleinen käsitys on, että ihminen on kuollut, kun aivotoiminta on lakannut pysyvästi. Kuolinajaksi merkitään se hetki, jolloin sydän on pysähtynyt. Ensisijaisia kuoleman merkkejä ovat pulssin ja sydänäänten loppuminen, hengityksen ja hengitysänten loppuminen sekä lihastonuksen heikkeneminen, jolloin raajat ovat veltot eikä heijasteita tule. Toissijaisina kuoleman merkkeinä pidetään violetinpunaisia läiskiä eli lautumia iholla. Lautumia voi ilmaantua selin makaavalla potilaalla esimerkiksi rintakehällä aikaisintaan 20 minuutin kuluttua verenkierron pysähtytyä. Kuolonkankeus näkyy ensin leukanivelessä sekä niskassa 2–4 tunnin kuluttua kuolemasta. Muu ruumis jäykistyy 6–8 tunnin kuluessa. Ruumis jäähtyy ympäristön lämpötilaan tunnin kuluessa kuolemasta. (Iivanainen & Syväoja 2016, 161–162.)

Potilaan kuoltua laitoksessa hoitajan on ilmoitettava kuolemasta viipymättä lääkärille, joka tulee toteamaan kuoleman. Lääkärin on todettava kuolema mahdollisimman pian, viimeistään seuraavana arkipäivänä, mikäli kuoleman tapahtuessa lääkäriä ei ole saatavilla. (Laki kuolemansyyntä selvittämisestä 11.12.2009/1065, 1§. Viitattu 20.8.2020.) Lääkäri toteaa kuoleman tekemällä ulkoisen

ruumiintarkastuksen potilaalle, jossa hän tunnustelee potilaan pulssia ja kuuntelee sydäntä ja keuhkoja. Lääkärin todettua kuoleman, hän kirjaa hoitosuunnitelmaan ylös potilaan kuoleman toteamisen ajankohdan sekä kuolinajan. Kuolinajaksi merkitään se hetki, kun potilaan sydämen toiminta sekä hengitys on loppunut. Mikäli lähiomaiset eivät ole läsnä potilaan kuollessa, on lääkärin ilmoitettava kuolemasta mahdollisimman pian omaisille tai muille yhteyshenkilöille, jos tiedossa olevia omaisia ei ole. Mikäli omaisia ei ole, muu yhteyshenkilö voi olla esimerkiksi potilaalle määrätty edunvalvoja, jolle kuolemasta ilmoitetaan. Omaisille kerrottaessa potilaan kuolemasta, on hyvä myös kertoa potilaan viimeisistä hetkistä, jos omaiset eivät ole olleet paikalla kuoleman tapahtumassa. Omaisille kerrottaessa potilaan kuolemasta tulee myös ottaa osaa heidän suruunsa. (Manner & Lang 2016.).

4.2.1 Ruumiinavaus

Potilaan kuoltua lääkäriin täytyy aina tehdä kuolemansyyn selvittäminen. Yleisin kuolemansyyn selvittäminen on lääketieteellinen kuolemansyyn selvitys, joka tehdään, kun tiedetään potilaan kuoleman johtuneen jostain sairaudesta sekä, kun tiedetään potilaan olleen sairautensa vuoksi lääkärin hoidettavana. Ruumiinavausta ei tarvitse tehdä, jos kuolemansyy on selvillä.

Ruumiinavaus on osa oikeuslääketieteellistä kuolemansyyn selvitystä, johon kuuluu aina myös poliisitutkinta. Poliisi määrää ruumiinavauksen tehtäväksi, mikäli kuolema on ollut äkillinen ja tapahtunut yllättävästi tai jos kuolemaan liittyy esimerkiksi rikos, tapaturma, itsemurha, hoitotoimenpide tai ammattitauti. Ruumiinavauksen suorittaa oikeuslääkäri, joka laatii ruumiinavauksesta myös kaikki kuolemaa sekä kuolemansyytä koskevat asiakirjat. Oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen järjestämisestä vastaa Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, joka määrää, missä ruumiinavaus voidaan suorittaa. Ruumiinavaus voidaan tehdä esimerkiksi sairaalassa, jossa potilas on kuollut. (Valvira 2020. Viitattu 24.8.2020).

4.2.2 Kuolintodistus

Potilaan kuoltua lääkäri laatii kuolintodistuksen, johon kirjataan potilaan kuoleman toteamisen ajankohta sekä kuolinaika. Lääkärin tulee laatia kuolintodistus sellaiseksi, että potilaan omaiset ymmärtävät sen. Todistuksessa tulee selkeästi tuoda esille kuolemaan johtaneet tapahtumat sekä perus-

kuolemansyy. Kuolintodistuksessa tulee käyttää käsitettä ”kuolema” eikä muita kuolemaan viittavia sanoja väärinkäsitysten välttämiseksi. Kuolintodistusta tarvitaan esimerkiksi hautausluvan saamista varten. (Hänninen 2015. Viitattu 31.8.2020.)

4.3 Työvaiheet

Potilaan kuoltua, hoitaja käy ilmoittamassa lääkärille kuolemasta ja kirjaa potilaan voinnin ennen kuolemaa potilastietojärjestelmään. Lääkäri käy osastolla toteamassa kuoleman. Lääkäri kirjaa kuolinajan ja sen toteamisen ajankohdan. Omaisille tulee ilmoittaa mahdollisimman pian potilaan kuolemasta, mikäli he eivät ole osastolla kuolin hetkellä. On hyvä sopia jo etukäteen omaisten kanssa, miten ja milloin ilmoitetaan potilaan voinnin muutoksista, voidaanko soittaa myös öisin ja kuka on ensisijainen yhdyshenkilö. Mikäli potilaan yhteyshenkilönä on vain edunvalvoja, ilmoitetaan kuolemasta seuraavana arkipäivänä. Siinä tapauksessa, jos potilaalla ei ole omaisia eikä edunvalvojaa, ilmoitetaan kuolemasta poliisille. (Manner & Lang 2019, 1.)

Osaston sopimusten mukaan, vainajan tulee olla osastolla kaksi tuntia kuoleman jälkeen ennen kuin hänet voidaan siirtää kylmiöön. Omaisilla on mahdollisuus käydä hyvästelemässä vainaja tuon ajan, jonka vainaja on osastolla. Myöhemmin vainajaa voi käydä hyvästelemässä arkkuun laitton yhteydessä. Mikäli omaisia ei ole mukana vainajaa hyvästeltäessä, hyvä tapa on, että hoitajat hiljentyvät hetkeksi vainajan luona (Iivanainen & Syväoja 2016, 158).

Huolehditaan ettei huoneessa ole muita potilaita vainajaa laitettaessa. Toiset potilaat voidaan ohjata toiseen tilaan, tai vainaja voidaan laittaa toisessa huoneessa. Tärkeää on huomioida myös muiden potilaiden ajatukset ja tunteet tilanteesta ja keskustella heidän kanssaan. (Manner & Lang 2019.)

Kerätään kaikki vainajan laittamiseen tarvittavat välineet valmiiksi. Vainajan laittamiseen tarvitaan exitus-setti, joka sisältää hieman vaihtelevasti välineitä. Usein setissä on vainajan paita, aluslakanat, saniteettivaippa, vainajan peite, kangas kasvojen peittämiseen, sideharsorullia, kanttinauhaa sekä tunnustuslaput. Lisäksi tarvitaan vainajalle vaippa, desinfektioainetta, pahvinen kaarimalja, kuitutaitoksia, kampa, suunhoitovälineet, pesulappuja, roska-astia sekä pyykkisäkit. Hoitajat puke-

vat itselleen eritteiden varalta kertakäyttöisen suojaesiliinan ja tehdaspuhtaat suojakäsineet. (Anttila, Kaila-Mattila, Kan, Puska & Vihunen 2017. 374.) Mikäli potilasta on hoidettu eristystoimenpiteitä noudattaen, pukevat vainajan laittamiseen osallistuvat henkilöt eristysluokan vaatimat suojavaatteet (Manner, Patala-Pudas & Elovaara 2014).

Vainajalta pyyhitään kasvot aseptista järjestystä noudattaen, ensin silmät ulkonurkasta sisänurkkaan päin, seuraavaksi otsa, posket, suun ympäristö ja nenä. Miesvainajalta voidaan ajaa parta. Tässä tärkeää on huomioida kuolleen henkilön oma tyyli. Mikäli hänellä on ollut aina pitkä parta, voi olla, että hän haluaa sen säilyttää. Vainajalta poistetaan eritteet suusta. Apuna voidaan käyttää imulaitetta, kuitutaitoksia ja hammasharjaa. Hampaat pestään ja huulet rasvataan. (Iivanainen & Syväoja 2016, 157.) Vainajalle jätetään hammasproteesit suuhun, mikäli ne istuvat suuhun. Hampaiden pois ottaminen muuttaa kasvojen piirteitä. Mikäli hampaat eivät asetu suuhun, laitetaan ne pussiin ja luovutetaan muiden tavaroiden yhteydessä omaisille. (Manner, Patala-Pudas & Elovaara 2014).

Vainajalta riisutaan paita ja hänen kätensä puhdistetaan pesulapuilla sormista kainaloita kohti edeten pyyhkien kainalot viimeiseksi. Vainajan hoitotahto ja omaisten toiveet huomioiden vainajalle voidaan jättää tai laittaa koruja. Pyyhitään vainajan rinta ja vatsanalue. Mikäli vainajalle ei tehdä ruumiinavausta, poistetaan häneltä mahdolliset dreenit, katetrit ja kanyylit sekä sydämen tahdistin. Tahdistimen poistaa yleensä lääkäri. Pistoaukot ja haavat suojataan vahvistetulla sidoksella eritteiden varalta. (Manner, Patala-Pudas & Elovaara 2014).

Vainajalta riisutaan housut ja pyyhitään jalat aloittaen reisistä edeten kohti varpaita. Puhdistetaan huolellisesti myös varpaiden välit. Mikäli vainajalla ei ole virtsakatetria, rakko tyhjennetään painamalla alavatsaa rakon kohdalta. Alapesut tehdään aseptista järjestystä noudattaen, ylhäältä alaspäin. (Iivanainen & Syväoja 2016, 156–156.)

Vainajan selkäpuoli pyyhitään myös pesulapulla ja vainajalle puetaan puhdas vaippa. Vainajan alle asetetaan kuitukankainen aluslakana ja saniteettivaippa eritteiden varalta. Vainajan lakanat ja vaatteet laitetaan pesuun osaston ohjeiden mukaisesti. (Manner, Patala-Pudas & Elovaara 2014).

Lopuksi vainaja asetetaan selinmakuulle kädet vartalon viereen. Vainajalle puetaan valkoinen vainajan paita, jonka reunat voidaan taitella vainajan alle hoitopaikan mukaan.

Kammataan vainajan hiukset ja huolehditaan, että ne ovat siististi. Vainajan pää asetetaan luonnolliseen asentoon niin, että suu menee kiinni. Vainajan leuka sidotaan leuan alta pääläelle kiertävällä sideharsolla. Vainajan silmät suljetaan ja silmien päälle asetetaan kostutetut kuitutaitokset, jotta ne pysyvät kiinni. Vainajan pään alle voidaan asettaa pahvinen kaarimalja nurinpäin tukemaan pään asentoa.

Vainajan kädet sidotaan sideharsorullalla vartalon viereen, se on neutraali asento. Hoitotahdosta, vainajan vakaumuksesta ja omaisten toiveista riippuen, kädet voidaan myös asettaa esimerkiksi rinnan päälle tai ristiin.

Jalat asetetaan suoraksi ja sidotaan yhteen sideharsorullalla kiertämällä. Tunnistuslappu kiinnitetään jalkojen sideharsoon. Toinen tunnustuslappu jää hoitajalle, jonka avulla hän kirjaa vainajan kylmiöön. Tunnistuslapussa lukee vainajan nimi, henkilötunnus, kuolinaika ja osasto, jolla vainaja on ollut. (Manner, Patala-Pudas & Elovaara 2014).

Lopuksi vainajan päälle levitetään valkoinen peite. Peitteestä voidaan vainajan uskonto ja toiveet huomioiden taitella ristin kuva. Vainajan rinnan päälle voidaan asettaa tekokukka ja potilaspöydälle voidaan sytyttää led-kynttilä. Omaisille on hyvä antaa riittävästi aikaa hyvästellä vainaja.

5 VIDEO OPETUSVÄLINEENÄ

Videossa yhdistyvät visuaalinen ja audiitiivinen oppiminen. Siitä voidaan nähdä malli, miten toimitaan ja missä järjestyksessä sekä lukea tekstinä ohjeet että kuulla puheena ne. Näkeminen on videon käytössä opetuksessa ensisijainen. Näkemällä henkilö voi huomata ympäristöstä asioita, joita ei ole ennen nähnyt ja oppii näin uutta. Video luo katsojalle mieleen todennäköisemmän kuvan, kuin hän saisi pelkästään aiheesta lukemalla. Katsojan kiinnostus aiheeseen saadaan herätettyä paremmin videon avulla. Kuvattuun tilanteeseen voi olla helpompi asettua esimerkin avulla, jolloin katsoja voi pohtia miten itse toimisi tilanteessa. Video on myös hyvä mallioppimisen väline. Mielenkiintoista sisältöä seuratessa mieleen jää myös helpommin faktat, joita video pitää sisällään. (Hakkarainen & Kumpulainen 2011. 12–15. Viitattu 30.8.2020.)

Kun videota käytetään opetusvälineenä, voidaan saavuttaa esimerkiksi tällaisia etuja: opiskelijoiden motivaatio ja sitoutuminen opiskeltavaan asiaan kasvaa, opiskelijat nauttivat opiskelusta enemmän, kun käytetään erilaista oppimisen menetelmää, itseohjautuvan opiskelun määrä lisääntyy sekä saadaan aktivoitua ja motivoitua myös mahdollisia alisuoriutuvia opiskelijoita. (Lautkanen 2014. 7. Viitattu 2.9.2020.)

Opetusvideomme vainajan laittamisesta laitoksessa antaa kattavat perusvalmiudet esimerkiksi harjoitustunneille ja aiheen mahdollisten itsenäisten tehtävien tekoa varten. Opetusvideomme pyrkii siihen, että opiskelija tietää mitä välineitä vainajan laittamisessa tarvitaan, missä järjestyksessä toimitaan ja miten tilanteessa toimitaan. Monille hoitotyön opiskelijoille vainajan laittaminen voi olla täysin tuntematon käsite. Opetusvideostamme opiskelijat pääsevät näkemään, mistä vainajan laittamisessa on todellisuudessa kyse sekä miten vainajan laittamiseen tarvittavia välineitä voidaan käyttää. Opetusvideomme pyrkii myös siihen, että opiskelija osaa vainajan laittamisen periaatteet ja että opiskelija ymmärtää vainajan laittamisen olevan enemmän, kuin pelkkä toimenpide. Opetusvideomme tiivistää vainajan laittamisen keskeiset asiat lyhyeksi tietopakettiksi, jonka seuraaminen on helppoa, jos esimerkiksi samalla tekee aiheeseen liittyviä tehtäviä. Videossa on helppo palata siihen kohtaan, mikä on esimerkiksi voinut katsojalla mennä ohi tai mitä on katsojan mielestä tarpeellista kerrata. Opiskelun alkaessa olla enemmän ja enemmän etäopiskelua erilaisten materiaalien avulla, voi opetusvideon avulla oppiminen olla virkistävää vaihtelua kirjallisen materiaalin lukemiseen verrattuna. Monia opiskelijoita voi valmiiksi jo lannistaa etäopiskelussa vaadittujen tehtävien teko, koska eri opetusmateriaaleja voi olla paljon luettavana. Opetusvideomme katsomiseen

ja vainajan laittamisen opiskeluun videomme avulla voi kulua vähemmän aikaa, kuin mitä aiheen kirjallisen materiaalin lukemiseen ja sisäistämiseen kuluu. Opetusvideomme avulla opiskelijan on helppo ymmärtää, mistä vainajan laittamisessa on kyse, koska opiskelija pääsee näkemään tapahtuman omin silmin sekä miettimään, miten itse voisi toimia kyseisessä tilanteessa.

6 OPETUSVIDEON TOTEUTUS

6.1 Aiheen ideoiminen

Opinnäytetyömme aiheen ideoiminen alkoi tammikuussa 2019, kun opinnäytetyön suunnittelun opintokokonaisuus alkoi. Muodostimme parin, sillä kumpikin meistä halusi tehdä toiminnallisen opinnäytetyön. Aihetta mietimme melko pitkään ja ensiksi valitsimmekin toisen aiheen, jota aloimme työstää. Aihe ei kuitenkaan tuntunut oikealta ja vaihdoimme aiheen nykyiseen aiheeseen. Teimme opettajan kanssa aiesopimuksen ja aloimme työstää projektia, jonka nimeksi tuli ”Vainajan laittaminen laitoksessa”.

6.2 Videon suunnittelu

Aloitimme projektimme toteutuksen opetusvideomme suunnittelulla. Meidän täytyi ensin perehtyä vainajan laittamiseen, mitä kaikkea se pitää sisällään, jotta pystyimme aloittamaan opetusvideon käsikirjoituksen laatimisen. Käsikirjoitus on opinnäytetyömme liitteenä. Toisella meistä oli jo aikaisempaa kokemusta vainajan laittamisesta, joka helpotti käsikirjoituksen laatimista. Perehdyimme aiheeseen erilaisten materiaalien avulla, mitä saimme ohjaavalta opettajaltamme. Lainasimme myös koulumme kirjastosta materiaaleja perehtymistä varten, sekä etsimme eri sähköisistä lähteistä aiheeseen liittyvää tietoa.

Videon suunnitelmana toimii käsikirjoitus. Käsikirjoituksen voi kirjoittaa vaiheittain ja mitä tarkempi käsikirjoitus on, sitä sujuvammin itse videon kuvaaminen sujuu. Ensimmäinen vaihe on synopsis eli tiivistelmä videon sisällöstä. Toisessa vaiheessa tehdään kohtausluettelo, jonka jälkeen voidaan kirjoittaa varsinainen käsikirjoitus. (Aalto-Yliopisto. Viitattu 7.10.2020) Aloitimme videon käsikirjoituksen tekemisen suunnittelemalla mitä videolla haluamme näyttää, jonka jälkeen suunnittelimme kohtaukset. Nämä vaiheet luonnostelimme paperille ja varsinainen käsikirjoitus tehtiin Word-tiedostoon. Käsikirjoitukseen kirjoitimme ylös tarkasti kaiken, mitä videossa tulee tapahtumaan ja kumpi meistä tekee videolla mitään. Kirjoitimme käsikirjoitukseen myös selostukset, jotka videolla tulisi kuulumaan. Opetusvideomme käsikirjoitus ja suunnitelma täytyi hyväksyttää ohjaavilla opettajillamme ennen kuvaamisen aloitusta. Opettajat antoivat myös kehitysideoita, joiden avulla vielä

muokkasimme suunnitelmaamme sekä käsikirjoitustamme ennen opetusvideon kuvauksen aloitusta.

Kun saimme suunnitelman ja videon käsikirjoituksen valmiiksi, aloimme etsiä luokkaa, jossa voisimme opetusvideomme kuvata. Koulumme sähköisen järjestelmän kautta näimme, milloin hoitotyön luokkia oli vapaina. Kysyimme vapaana olevan luokan käyttömahdollisuudesta sähköpostilla opettajalta, joka vastaa lukujärjestysten teosta ja luokkien varaamisesta. Saimme varattua hoitotyön harjoitusluokan vainajan laittamisen kuvaamista varten. Olimme yhteydessä myös koulumme toiseen opettajaan, joka vastaa opetusvälineistä ja niiden huoltamisesta. Saimme häneltä kaikki tarvitsemamme välineet vainajan laittamista varten. Kuvaamista varten meillä oli käytössämme järjestelmäkamera, joka kuului toiselle meistä opiskelijoista. Ennen kuvausta suunnittelimme tarkasti, mitä kuvaamme tietyissä oloissa, mitä videolla tapahtuu ja mitä videolla sanotaan sekä suunnittelimme myös kuvakulmat, joista videon eri vaiheita kuvattiin.

6.3 Videon kuvaaminen

Videon kuvaaminen toteutui laadukkaana ja yksityiskohtaisen käsikirjoituksen ja suunnitelman avulla. Videon editoimisessa käsikirjoitus oli todella tärkeä apu työn etenemisen kannalta.

Varasimme luokkatilan yhdeksi päiväksi kahdeksan tunnin ajaksi. Luokkatila on hoitotyön luokka, jossa oli sänkyjä sekä nukkeja. Valmistelimme luokkatilan kuvaamista varten niin, että siirsimme ylimääräiset sängyt kauemmas ja asetimme yhden potilassängyn kuvattavalle alueelle, johon asetimme yhden nuken. Asetimme sermejä intimiteetin suojaksi ja toimme kuvaan myös roska- ja pyykkisäkit. Asettelimme myös vainajan laittamiseen tarvittavat välineet teräksiselle apupöydälle sängyn päytyyn.

Meillä oli itsellä järjestelmäkamera, joten kameran hankkimiseen ei mennyt resursseja juurikaan. Kameran tukijalkaa meillä ei ollut. Itse kuvaaminen oli hieman haastavaa, sillä kuvasimme videon täysin kahdestaan samalla videossa esiintyen. Asettelimme ylimääräisen sängyn päälle tuolin ja tyynyn tukijalaksi, jonka päälle saimme kameran tuettua hyvään asentoon.

Editoimme videon myös itse ilmaisella ohjelmalla. Editointivaiheessa asetelimme eri videon pätkät yhtenäiseksi videoksi ja muokkasimme siirtymiä. Lisäsimme videoon muutaman itse ottamamme kuvan. Editointi vaiheessa äänitimme selostuksen, sekä pianomusiikin videoon erikseen ja lisäsimme ääninauhat, sekä tekstiä videon eri kohtiin. Musiikki on ystävämme säestämä ja sopii kauniisti videoon sen rauhallisen tunnelman vuoksi. Valmiin videon pituus on 10 minuuttia ja 19 sekuntia.

Asetimme videomme laatutavoitteiksi, että se on yksinkertainen sekä sen toimintaympäristö on kaunis ja rauhallinen. Mielestämme onnistuimme pääsemään asettamiimme tavoitteisiin hyvin. Valmiin videomme yksinkertaisuus mahdollistaa sen, että katsoja pystyy poimimaan sieltä kaikki oppimisen kannalta merkityksellisimmät asiat. Videon yksinkertaisuus tulee esille siten, että kuvattuun toimintaympäristöön otimme vain tarvittavat asiat ja välineet sekä itse vainajan laittamisen pyrimme tekemään mahdollisimman selkeästi, loogisessa järjestyksessä sekä rauhallisesti, jotta katsojalla on aikaa keskittyä ja prosessoida näkemäänsä. Pyrimme myös tekemään kuvausympäristöstä mahdollisimman kauniin koulumme sallimat puitteet huomioiden. Vaikka kuvausympäristö onkin laitospäinen, on se mielestämme videomme kannalta hyvä asia, koska se realisoi videota, sillä vainajan laittaminen laitoksessa voi tapahtua hyvinkin vastaavanlaisessa toimintaympäristössä.

Opetusvideomme on mielestämme kestoiltaan riittävän pitkä. Emme halunneet videosta liian pitkää, koska katsojan keskittyminen ja mielenkiinto saattaa herpaantua videon kestäessä liian kauan. Vainajan laittaminen sisältää monia erilaisia hoitotyön vaiheita, jotka saimme kuitenkin kuvattua selkeästi ja rauhallisesti videon keston verraten. Valmiin videon latasimme YouTube -sivustolle, josta video on helppo käydä katsomassa. Lähetimme videon linkin ohjaaville opettajille, joiden on helppo jakaa linkki hoitotyön opiskelijoille. Videon ollessa ladattuna nettisivustolle, on se helposti löydettävissä sekä saatavissa niin hoitotyön opettajille kuin opiskelijoillekin.

7 VIDEON ARVIOINTI

On mahdollista kehittää monia erilaisia havainnointilomakkeita videon arvioimisen sekä analysoimisen tueksi. Esimerkiksi videolla näkyvästä erilaisesta toiminnasta voidaan kirjata ylös niiden esiintymistiheyttä, jolloin saadaan aikaan määrällinen mittaus kyseisestä asiasta sekä sen esiintyvyydestä videolla. (Vienola 2005. Viitattu 7.10.2020.) Opinnäytetyömme arviointia varten kehittämässämme palautekyselyssä opiskelijat saivat antaa esimerkiksi parannusehdotuksia opetusvideoomme. Opiskelijat seurasivat toimintaamme videolla ja kertoivat palautteessa, mitä heidän mielestään pitäisi videossa parannella. Jos jokin tietty tapahtuma nostettiin enemmistövastaajien toimesta esiin, tartuimme siihen ja paransimme tapahtumaa katsojalle mieleisemmäksi.

Videomateriaalin avulla hankittua ja tuotettua tietoa voidaan arvioida myös havainnoimalla sitä. Videomateriaalin hyvä puoli on se, että se pystyy tallentamaan puheen ja toiminnan lisäksi myös nonverbaalista aineistoa, kuten ilmeitä ja eleitä. Videomateriaalin avulla voidaan myös saada kuvattua sellaista, mikä tavallisesti voisi jäädä oman havainnoinnin ulkopuolelle. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006. Viitattu 7.10.2020.) Havainnoinnista saadun palautteen avulla pystytään parantamaan mahdollisia epäkohtia puheen kuuluvuuden ja selkeyden suhteen sekä videolla toimivien henkilöiden toimintaa, ilmeitä sekä eleitä voidaan muokata uusissa ostoissa, mikäli valtaosa katsojista on huomannut niissä jotain kehittämisen varaa.

7.1 Tuotoksen arviointi

Teimme opetusvideosta ensimmäisen raakaversioon, jonka lähetimme ohjaaville opettajillemme arvioitavaksi. Kun saimme opettajilta hyväksynnän videosta, lähetimme sen Asiakkaan auttaminen päivittäisissä toiminnoissa -opintojakson hoitotyön opiskelijoille (n= 64), joille kyseinen opintojakso ajoittui keväälle 2020. Olimme etukäteen laatineet videon pohjalta liitteenä olevan palautekyselyn, jonka hyväksyimme myös ohjaavilla opettajillamme. Lähetimme kyselyn videon yhteydessä opiskelijoille ja pyysimme heitä katsomaan videon sekä vastaamaan laatimiimme kysymyksiin. Myös opettajat (n=4) vastasivat palautekyselyyn. Palautekyselyssä halusimme saada kehitysideoita ja uutta näkökulmaa, palautetta visuaalisesta toteutuksesta ja käytännön läheisyydestä. Pyysimme palautetta myös teorian näkymisestä ja ammatillisuudesta.

Ensiksi kartoitimme, mitä opiskelijat tiesivät vainajan laittamisesta ennestään ja myöhemmin kysimme, mitä uutta he oppivat opetusvideomme avulla. Lopuksi halusimme vielä kysyä, minkä opiskelijat kokivat tärkeimmäksi asiaksi, jonka he oppivat videomme avulla. Saamamme palautteen pohjalta teimme opetusvideoomme parannuksia. Tekemiemme muutosten jälkeen syntyi valmis opetusvideo vainajan laittamisesta laitoksessa.

7.1.1 Palautekyselyn vastausten analysointi

Palautekyselymme vastaajien kokonaismäärä on 43. Palautekyselymme mukaan 84 %:lla vastanneista ei ollut aikaisempaa kokemusta vainajan laittamisesta laitoksessa. Vastaajista seitsemällä oli aiempaa kokemusta vainajan laittamisesta ja suurin osa heistä koki vainajan laittamisen arvokkaaksi, kunnioittavaksi sekä haikeaksi.

Palautekyselyn yhdessä osiossa kysimme, miten seuraavat väittämät kuvaavat opetusvideota. Alla olevassa kuvaajassa on esitetty kysymyksen tulokset prosentteina. Vastaajia oli yhteensä 43.

	eri mieltä	en osaa sanoa	samaa mieltä
Video oli selkeä	0%	0%	100%
Video oli opettava	0%	0%	100%
Video oli aito	9,3%	18,61%	72,09%
Video oli käytännönläheinen	0%	0%	100%
Videossa oli olennaiset asiat	0%	0%	100%
Video oli hyödyllinen	0%	0%	100%
Video oli riittävän pitkä	0%	6,98%	93,02%
Hoitajat olivat ammattimaisia	0%	0%	100%
Hoitajat toimivat rauhallisesti	0%	0%	100%
Hoitajat toimivat kunnioittavasti	0%	2,33%	97,67%
Videossa käytännön työ kohtasi teorian tiedon	0%	4,65%	95,35%
Videosta välittyi kunnioittava työote	0%	0%	100%
Videossa oli liian vähän teoriaa	72,09%	20,93%	6,98%

KUVIO 2. "Miten seuraavat väittämät kuvaavat opetusvideota?" -kysymyksen tulokset prosentteina.

Palautekyselyssä videon ulkoasua arvioitiin valitsemalla sopivat adjektiivit vaihtoehtoista. Vastajat pystyivät valitsemaan useamman kuin yhden vaihtoehdon vaihtoehtoista. Kysymyksen tulokset on esitetty alla olevassa taulukossa lukuna, sekä prosentteina vastaajista (n=43).

	n	Prosentti
Esteettinen	19	44,19%
Kaunis	13	30,23%
Tylsä	1	2,33%
Pelkistetty	23	53,49%
Miellyttävä	25	58,14%
Inspiroiva	2	4,65%
Epämiellyttävä	0	0%
Aistikas	6	13,95%

KUVIO 3. Vastausjakauma prosentteina ja lukuna kysymykseen opetusvideon ulkoasusta.

Kaikki kyselyyn vastanneista kokivat opetusvideomme tukeneen heidän oppimistaan. Kysyessämme palautetta opetusvideomme visuaalisuudesta, teoritiedon näkymisestä sekä ammatillisuudesta saimme seuraavanlaista palautetta:

”Videolla asiat tehtiin todella tarkasti ja huolellisesti ohjeen mukaan. Siitä on helppo kerrata opiskellut asiat ja oppia vainajan laitosta.”

”Taustalla soiva musiikki toi tietynlaista kunniallisuutta vainajan laitolle, videon henkilöt toimivat ammattimaisesti.”

*”Video oli selkeä ja rauhallinen, informatiivinen ja tunnelma osui hyvin yksin aiheen kanssa: videossa oli kunnioittava ja ammatillinen sekä jopa tunnelmallinen sävy. Videosta jäi hyvin mieleen toimenpiteet ja järjestys, tämän perusteella pystyisi jo hyvin tekemään vainajan laitton kokoneeman parina olematta täysin pihalla asiasta. Ainoa miinus siitä, että ajoittain puheääni kuului hie-
man huonosti.”*

”Video oli todella hyvin visuaalisesti toteutettu, siinä oli kaikki oleellinen vainajan laittoon liittyvä teorian tieto hyvin pilkottuna ja käytännössä näytettynä. Kertojan puhe oli selkeää ja hyvin rytmitetty videon mukaan. Hoitajien käytös kuvasti ammatillisuutta ja kunnioittavaa työskentelyotetta tilanteessa. Yhdessä kohtaa videolla puheääni jäi vähän musiikin alle, puheesta sai kuitenkin selvää.

Kaunis musiikki videolla teki siitä todella koskettavan.”

Vastaajien mukaan heidän oppimistaan tukivat hyvät kuvakulmat, selkeä puhe ja sitä vahvistavat tekstit, videon rauhallinen eteneminen sekä asioiden huolellinen läpikäyminen. Vastaajat kokivat videon olevan hyvä keino kerrata vainajan laittamista. Kyselyyn vastanneiden mukaan video myös eteni selkeässä järjestyksessä. Vastaajat kokivat oppineensa erilaisia asioita vainajan laittamisen järjestyksestä. Osalle uutena tuli vainajan käsien ja jalkojen sitominen sekä suun hoito. Osalle vastanneista uutena tietona tuli esimerkiksi kehon kangistumiseen kuluvat ajat.

44 prosentin mielestä video oli esteettinen ja yhden vastaajan mielestä video oli tylsä. Videon arvosana asteikolla 0–10 keskiarvoksi tuli 8,95. Kysyimme myös parannusehdotuksia ja saimmekin paljon varteenotettavia kommentteja.

Lopuksi halusimme vielä kysyä katsojilta mikä oli heidän mielestään tärkein asia, jonka he oppivat opetusvideomme avulla ja saimme ihania vastauksia:

”Rauhallisuus, kunnioitus ja hoitotahdon noudattaminen tärkeää.

Kauniisti laitoitte vainajanukkeä”

”Mitä asioita vainajan laitossa tulee ottaa huomioon, mitä välineitä tarvitaan, missä järjestyksessä asiat tehdään ja miten vainajaa kunnioitetaan.”

”Koko toiminto näytettiin niin selkeästi videossa, että sain tästä paljon itselleni. Video antoi selkeitä vastauksia itselleni, että missä järjestyksessä esim. mikäkin asia tehtäisiin, niin että se olisi oikein, ja vainajaa kunnioittavaa. Oli kyllä todella mielenkiintoista seurata koko toiminto alusta loppuun. Kiitos!”

”Päällimmäisenä jäi mieleen hoitajien kunnioittava työote ja rauhallisuus vainajaa laittaessa. Näin haluan itsekini tehdä työni vastaavassa tilanteessa.”

”Aseptiikkaa pitää noudattaa myös vainajien kohdalla.”

Näiden kommenttien pohjalta editoimme videon musiikkia pienemmälle ja kertojan ääntä isommalle. Lisäsimme myös teoriaa videon lomaan sen verran kuin siihen mahtui. Mielestämme videon ympäristö on rauhallinen ja vainajan yksityisyys on huomioitu sermeillä. Toimimme rauhallisesti ja onnistuimme välittämään katsojalle tunteen, ettei vainajan laittamisessa ole kiire mihinkään. Toimimme videolla myös vainajaa kunnioittaen.

7.2 Projektin arviointi

Projektimme päätehtävänä on ollut opetusvideon tekeminen hoitotyön opiskelijoille ja opettajille opetuksen tueksi. Toteutus on sujunut pääosin hyvin. Haasteita on matkan varrella kuitenkin ollut, kuten varmasti kaikissa projekteissa välillä. Isoin haaste projektissamme on ollut luultavasti ajankäytölliset asiat. Koko projekti on arvioitu kolmessa eri vaiheessa; opinnäytetyön suunnitelma, toteutus ja raportointi. Jokainen vaihe tulee olla hyväksytty, ennen seuraavan vaiheen hyväksyntää. Projektimme sisältää paljon itsearviointia, mutta myös ohjaavien opettajien arvioita. Projektin arvioinnissa tärkeää on arvioida prosessia realistisesti. Projektin viimeisen arvion tekee projektin tilaaja eli Oulun ammattikorkeakoulu. Arvioinnissa tärkeää on myös opinnäytetyön vertaisarvioijat.

Olemme saaneet opettajilta riittävästi ohjausta aina, kun olemme sitä tarvinneet. Ohjaus on tapahtunut hyvässä ja luotettavassa vuorovaikutussuhteessa. Riskeiksi määritimme suunnitelma vaiheessa tekniset riskit, aikataululliset riskit, taloudelliset riskit, vastuunjaolliset ja valtuuksiin liittyvät riskit, tiedonkulkuun liittyvät riskit, sopimukseen ja lainsäädäntöön liittyvät riskit ja toteutuksen ympäristöön liittyvät riskit. Arvioimme riskit kattavasti suunnitelma vaiheessa ja teimme suunnitelmaa, miten toimia, mikäli riski tulee eteen projektia tehtäessä. Riskejä ilmaantui aikatauluissa sekä tietotekniikassa. Videon editointi tuotti hieman vaikeuksia, sillä emme olleet ennen editoineet videoita. Alkuun meni aikaa opetella ohjelman käyttö ja lopussa haasteeksi osoittautui valmiin videon lataaminen ulos ohjelmasta. Saimme ratkaistua ongelmat itsenäisesti ja pääsimme jatkamaan opinnäytetyön parissa.

8 POHDINTA

Ennen aiheen valintaa päätimme, että haluamme tehdä opinnäytetyön yhdessä ja haluamme tehdä toiminnallisen opinnäytetyön, kuten opetusvideon. Olemme opintojen aikana tutustuneet toisiimme ja huomanneet, kuinka hyvin kemiamme kohtaavat. Tämän vuoksi halusimme tehdä työn yhdessä, sillä tiesimme, minkälainen toinen on työparina sekä persoonana. Toisaalta voi myös olla riski tehdä iso projekti ystävän kanssa erimielisyyksien vuoksi. Toiminnallinen opinnäytetyö valikoitui siksi, koska opimme kumpikin parhaiten käytännön kautta. Emme muista mistä aihe tuli mieleemme, mutta se on tärkeä ja voi tulla vastaan missä vain. Toisella meistä oli ennestään kokemusta vainajan laittamisesta laitoksessa ja yhteisesti jaetut kokemukset tekivät aiheesta mielenkiintoisen. Meille nousi halu kehittää epäkohtia vainajan laittamiseen liittyen. Ennen kaikkea koemme erittäin tärkeäksi, ettei vainajan laittaminen olisi vain rutiininomainen toimenpide vaan, että jokainen vainaja tulisi kohdelluksi ja kohdatuksi kunnioittavasti. Tärkeäksi asiaksi nousi myös omaisten kohtaaminen surun keskellä sekä heidän osallistamisensa vainajan laittamisessa.

Mielestämme olemme päässeet hyvin asettamiimme tavoitteisiin. Palautekyselystä saamamme palautteen perusteella opiskelijat oppivat videomme avulla ja se oli selkeä. Mielestämme pääsimme myös videon laatutavoitteisiin kiitettävästi. Videolla toimintaympäristö on yksinkertainen, kaunis ja rauhallinen. Suuremman kokonaisuuden tavoitteena oli kehittää hoitohenkilökunnan osaamista vainajan laittamisessa. Tämän tavoitteen toteutuminen jää nähtäväksi myöhemmässä vaiheessa. Opiskelijoiden palautteen perusteella videomme herätti ajatuksia etiikan kannalta, eikä vainajan laittamisesta tulisi rutiinia. Uskomme, että kehitystä tapahtuu aiheen tiimoilta näiden tulevien hoitoalan ammattilaisten ansiosta laitoksissa. Opetusvideomme voisi myös viedä katsottavaksi työpaikoille ja kouluttaa hoitohenkilökuntaa vainajan laittamisessa.

Olemme itse oppineet valtavasti koko opinnäytetyön aikana vainajan laittamisesta, etiikasta, projektityöskentelystä, tiedonhausta, opettamisesta ja opetusmateriaalin tekemisestä. Projekti on herättänyt meissä tunteita laidasta laitaan; turhautumista, iloa, onnistumisen kokemuksia, haikeutta ja ylpeyttä. Projektiin on mahtunut epäonnistumisia, mutta myös merkittäviä onnistumisia. Saamme olla kiitollisia, että olemme löytäneet tärkeän aiheen ja saaneet luoda opetusmateriaalia tuleville ammattilaisille, josta olemme hyötäneet hyvin paljon myös itse. Ammatillista kasvua on tapahtunut meissä kummassakin koko projektin ajan ja voimme sanoa, että vainajan laittamisen osaaminen ja

siihen liittyvät eettiset asiat ovat nyt vahvalla pohjalla. Tätä osaamista tulemme varmasti hyödyntämään tulevassa ammatissamme niin, kuin jo nyt projektin aikanakin.

Opinnäytetyömme aihe on mielestämme todella hyödyllinen, käytännöllinen ja tarpeellinen. Koemme vainajan laittamisen osaamisen tärkeäksi, sillä se on arvokas toimenpide kuolleelle henkilölle, kuin viimeinen palvelus. Opetusvideo on myös tarpeellinen, sillä koko ajan kouluissa siirrytään enemmän etäopetukseen ja opetusmateriaaleja tarvitaan yhä enemmän. Mielestämme video on myös hyvä tapa oppia, etenkin kun siihen on yhdistetty kuva, ääni ja teksti.

Uskomme, että tuotostamme tullaan käyttämään ainakin koulussa opetuksessa, sillä vastaavalaista ei ole tästä aiheesta vielä tehty. Videomme on hyvä mallioppimisen väline, jota voidaan hyödyntää aloittavien hoitotyön opiskelijoiden opetuksessa. Uskomme, että videotamme tullaan käyttämään osana opetusta vielä pitkään tulevaisuudessakin, sillä vaikka vainajan laittamisen menetelmät voivat muuttua, sen periaate pysyy samana.

Vainajan laittaminen itsessään on suuri eettinen asia ja toimenpide. Olemme pyrkineet tuomaan opinnäytetyössämme esiin vainajan laittamisen eettistä puolta ja pohdintaa sekä mitä kaikkea vainajan laittamisen eettisyys voi pitää sisällään. Etiikka on hyvin laaja asia ja kokonaisuus ja olemmekin aika hyvin onnistuneet rajaamaan etiikan ja hoitoetiikan juuri vainajan laittamiseen.

Opinnäytetyömme tiedonhaussa olemme käyttäneet erilaisia sähköisiä tiedonhakulähteitä sekä kirjastosta lainaamiamme kirjoja. Sähköiset tiedonhakulähteet, joita käytimme, löytyivät koulumme kirjaston nettisivujen kautta, josta löytyy alakohtaisesti erilaisia tiedonhaunosoitteita. Hyödynsimme esimerkiksi hoitotyön tiedonhaunlähteitä, jotka ohjasivat meidät muun muassa Terveysportin sivuille. Saimme myös ohjaavalta opettajaltamme erilaisia materiaaleja työmme tueksi. Mielestämme lähteemme ovat luotettavia, joten myös opinnäytetyömme sisältö on luotettava. Vainajan laittamisessa voi laitospohjaisesti olla joitain erilaisuuksia ja otimme opetusvideoomme käytäntöjä, joita meille on koulussa opetettu sekä käytäntöjä, joita työelämässä on tullut vastaan. Tämä ei kuitenkaan vaikuta opinnäytetyöhöemme sen luotettavuutta alentavasti, sillä kaikki teoriatieto pohjautuu luotettaviin tietolähteisiin.

Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla esimerkiksi tutkimus, jossa kartoitetaan, vertaillaan sekä kootaan eri laitosten tapoja sekä tyylejä vainajan laittamisessa. Kerätyn aineiston perusteella voitaisiin myös arvioida vainajan laittamisen osaamisen laatua. Kerätyn aineiston pohjalta voitaisiin myös

tulevaisuudessa laatia yhtenevämmät ohjeet vainajan laittamiseen ja karsia pois eriäviä käytäntöjä. Yhtenevät käytännöt tekisivät vainajan laittamisesta jatkossa helpompaa hoitotyön ammattilaisille, kun vainajan laittamiseen osallistuvat henkilöt tietäisivät, mitä tehdään ja milloin.

Jossain vaiheessa ajattelimme kiirehtiä opinnäytetyön valmistumista ja olemmekin pystyneet kirimään jonkin verran aikataulussamme. Projektia olemme työstäneet COVID-19-pandemian aikana ja näin ollen olemme tehneet työtä osittain etäyhteyden avulla. Yhteistyömme on sujunut todella hyvin; kun toisella on keskittyminen herpaantunut tai jokin kohta ei vain ole sujunut, niin toinen on voinut jatkaa ja täydentää kohtaa. Myös toiselta saatu tuki ja tsemppaus on auttanut jaksamaan suuresti läpi projektin. Vaikka olemme läheisiä ystäviä ja asiat uskalletaan sanoa toiselle suoraan, olemme pystyneet työskentelemään ammattimaisesti opinnäytetyön parissa. Haasteeksi projektin aikana on osoittautunut ajankäytölliset asiat. Yhteistä aikaa on ollut ajoittain haasteellista löytää ja opinnäytetyön raportti osoittautui työläämmäksi kuin odotimme. Olemme kuitenkin saaneet edistettyä työtä todella hyvin koko projektin ajan. Työskentelymme on ajoittain ollut hieman kausittaista; välillä olemme tehneet projektia enemmän ja välillä vähemmän.

Projektina opinnäytetyö on ollut antoisa ja hyvin opettavainen. Ajoittaisista epätoivon hetkistä huolimatta, emme kyllä vaihtaisi mitään pois. Projekti on ollut raskas, mutta yhdessä työskentely ja vaikeuksista selviytyminen on ollut kaiken sen arvoista. Projektin aikana olemme oppineet sekä toisiltamme että eri materiaalien avulla uutta tietoa vainajan laittamisesta. Ystävän kanssa työskentely projektin parissa on osoittautunut positiiviseksi asiaksi, koska se on mahdollistanut pitämään hetken hengähdystaukoja projektista, silloin jos projektin teko on tuntunut mahdottomalta sekä toisaalta myös aikataulun kireminen on onnistunut todella helposti. On ollut myös helppo jakaa omia ajatuksiamme projektin suhteen, kun on tiennyt, että uudet ideat ja ehdotukset otetaan hyvin vastaan ja niitä lähdetään kehittämään yhdessä eteenpäin.

LÄHTEET

Aalto-Yliopisto. Käsikirjoitus. Viitattu 7.10.2020. <http://elokuvantaju.aalto.fi/oppimateriaali/kasikirjoitus/kasikirjoitus.jsp>.

Anttila, K., Kaila-Mattila, T., Kan, S., Puska, E-L. & Vihunen, R. 2017. Hoitamalla hyvää oloa. 22. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Anttinen, A., Hallikainen, M., Hanhela, P., Hattunen, A., Kangosjärvi, S., Kinnunen, K., Kokko, S., Korhonen, T., Kuisma-Kursula, P., Lager, S., Nykyri, P., Närhi, K., Pietiläinen, P., Rantala, P., Risänen, L., Sillanpää, P., Tötterström, J. & Tiitto-Komminaho, S. 2016. Ammattikorkeakoulututkinon opinnäytetyön ohje. Oulun ammattikorkeakoulu. Viitattu 9.9.2020.

Duodecim Terveysportti. Sanakirja. Hoitoetiikka. Viitattu 5.10.2020. <https://www.terveysportti.fi/sovellukset/sanakirjat/#/q//lte07588>.

Duodecim Terveysportti. Sanakirja. Vainaja. Viitattu 5.10.2020. <https://www-terveysportti-fi.ezp.oamk.fi:2047/sovellukset/sanakirjat/#/q//vainaja>.

Grönlund, E. & Huhtinen, A. 2011. Kuolevan hyvä hoito. 1. painos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hakkarainen, P. & Kumpulainen, K. 2011. Liikkuva kuva -muuttuva opetus ja oppiminen. Lapin yliopisto. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 30.8.2020. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/26957/978-951-39-4270-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Hovilainen-Kilpinen, T. & Oksanen, H. 2012. Lähihoitajan käsikirja. 364. 1.–4.painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Hänninen, J. 2015. Kuolemaa seuraavat toimenpiteet. Duodecim. Viitattu 31.8.2020. <https://www.oppiportti.fi/op/pli00159/do>.

Iivanainen, A. & Syväoja, P. 2016. Hoida ja kirjaa. 9. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kunnamo, I., Halila, R., Pasternack, A., Niinistö, L., Louhiala, P., Saarni, S., Mustajoki, P., Alenius, H., Jousimaa, J., Teikari, M. & Varonen, H. Duodecim Terveyskirjasto. 2016. Viitattu 24.8.2020. https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00809.

Laki kuolemansyyn selvittämisestä. 11.12.2009/1065. Viitattu 20.8.2020.

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista. 17.8.1992/785. Viitattu 18.8.2020.

Lautkankare, R. 2014. Videon mahdollisuudet opetuskäytössä. 7. Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 2.9.2020. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522165435.pdf>.

Manner, H., Patala-Pudas, L. & Elovaara R. 2014. Kuoleman jälkeiset toimenpiteet -käytännön ohjeita. Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri.

Manner, H. & Lang, L. 2016. Kuoleman jälkeiset toimenpiteet -käytännön ohjeita. Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri. Viitattu 20.8.2020. <https://www.ppsHP.fi/dokumentit/Hoitohje%20sisllyttypi/Kuoleman%20j%C3%A4lkeiset%20toimenpiteet.docx>.

Manner, H. & Lang, L. 2019. Kuoleman jälkeiset toimenpiteet -käytännön ohjeita. Pohjois-Pohjanmaan Sairaanhoitopiiri. Viitattu 5.10.2020. <https://www.ppsHP.fi/dokumentit/Hoitohje%20sisllyttypi/Kuoleman%20j%C3%A4lkeiset%20toimenpiteet.docx>.

Muistiliitto. 2017. Hoitotahto. Viitattu 24.8.2020. <https://www.muistiliitto.fi/fi/etuudet-ja-oikeudet/hoitotahto>.

Mäntyneva, M. 2016. Hallittu projekti -Jäntevästä suunnittelusta menestykselliseen toteutukseen. 1.painos. Helsingin kamari Oy.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Videotallenteet. KvaliMOTV. Viitattu 7.10.2020. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4_3.html.

Silfverberg, P. 2004. Projektioapas. Osa 2: Projektisuunnittelun käsikirja. Suomen ympäristökeskus. Viitattu 30.9.2020. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/40898/SY-KEmo_306.pdf?sequence=1.

Soivio, J. 1996. Vakaumuksen kunnioittaminen. Kirkon sairaalasielunhoidon keskus.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2020. Hoitotahto. Viitattu 24.8.2020. <https://thl.fi/fi/web/ikaantyminen/elaman-loppuvaiheen-hoito/hoitotahto>.

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta. 2012. Etiikan tila sosiaali- ja terveysalalla. Viitattu 1.10.2020. <https://etene.fi/documents/1429646/1559054/ETENE-julkaisu+35+Etiikan+tila+sosiaali-+ja+terveysalalla.pdf/b02f3efc-c92b-456f-a97a-2a524ef3b2f9/ETENE-julkaisu+35+Etiikan+tila+sosiaali-+ja+terveysalalla.pdf>.

Valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta. Lindqvist, M.2004.Kuolemaan liittyvät eettiset kysymykset terveydenhuollossa. Korjattu 2.painos. Helsinki: Edita Prima.

Valvira. 2020. Kuolemansyyn selvittäminen. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. Viitattu 24.8.2020. https://www.valvira.fi/terveydenhuolto/hyva-ammattinharjoittaminen/kuolemansyyn_selvittaminen.

Vienola, V. 2005. Tutkiva opettajankoulutus -taitava opettaja. Videoiden käyttö tutkimuksen apuvälineenä. Savonlinnan opettajakoulutuslaitos. Viitattu 7.10.2020. <http://sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/tutkivaope/vienola.htm#Videomateriaalin%20analysointi>.

Windahl, R. & Välimaa, V. 2012. Tuotekehitysprojekti AMK- yritysysteistyönä – opas tekijöille ja toimeksiantajille. Turun Ammattikorkeakoulu. Viitattu 30.9.2020. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163349.pdf>.

AIKA (KK)	TEHTÄVÄ
Tammikuu 2019	-Ryhmän muodostaminen
Maaliskuu 2019	-Aiheen valinta -Tavoitteiden pohdinta -Aikataulusuunnitelman teko -Opinnäytetyön työpaja
Huhtikuu 2019	-Palaveri sisällön ohjaavan opettajan kanssa -7x2h suunnitelman tekoa -Opinnäytetyön työpaja -Materiaalin hankinta -Lähteiden keruu -Suunnitelman palautus arvioitavaksi → yhteistyösopimuksen allekirjoittaminen, tekijänoikeus sopimus
Toukokuu 2019	-Vertaisarvioijien hankkiminen
Syyskuu 2019	-Tutkimusaineiston keruu ja analysointi -Toiminnallisiin työpajoihin osallistuminen
Lokakuu 2019	-Tutkimusaineiston keruu, tiedon keruu -Toiminnallisiin työpajoihin osallistuminen
Marraskuu 2019	-Videon liittyvän materiaalin hankinta, roolien jako, käsikirjoitus -Annen kanssa palaveri käsikirjoituksesta -Kuvaajan hankinta
Joulukuu 2019	-Videon suunnittelu, tilojen varaaminen ja valmistelu, harjoitusotokset
Tammikuu 2020	-Videon kuvaaminen
Helmikuu 2020	-Videon editointi
Maaliskuu 2020	-Aineiston yhteenvetoa ja toteuman kokoamista -Opinnäytetyön toteutuksen kirjaamista
Huhtikuu 2020	-Palaveri Annen kanssa sisällöstä, ohjausaika -Opinnäytetyön toteutuksen kirjaamista
Toukokuu 2020	- Opinnäytetyön toteutuksen kirjaamista -Toteutuksen lähettäminen hyväksyttäväksi
Heinäkuu 2020	-Opinnäytetyön raportointi
Elokuu 2020	-Työpajoihin osallistuminen -Opinnäytetyön raportointi -Opinnäytetyön tiivistelmän teko (PowerPoint -esitys)

Syyskuu 2020	-Videon palautekyselyn tekeminen
	-Opinnäytetyön raportoinnin kirjaamista
	-Palautekyselyn tulosten purku
	-Metodityöpajoihin osallistuminen
Lokakuu 2020	-Abstractin kirjoittaminen
	-Toisen opinnäytetyön opponointi, oman työn opponitavaksi vieminen
	-Valmiin työn toimittaminen opettajille
	-Valmiin opinnäytetyön syöttäminen Urkundiin
Marraskuu 2020	-Kypsyysnäytteen kirjoittaminen
	-Hyväksytyn työn raportointi Theseukseen
	-Opinnäytetyön esittäminen Hyvinvointia yhdessä -päivässä

KUVAUKSEN VALMISTELU

Videon kuvaukseen tarvitsemme seuraavat asiat:

- järjestelmäkamera

Hoitoympäristö:

- hoitotyön luokkahuone
- potilassänky
- potilaspöytä
- aluslakana, liukulakana, tyyny ja tyynyliina, peitto ja pussilakana
- nukke, jolla päällä housut ja paita (naispuolinen nukke)
- kaksi välisermiä
- led-kynttilä
- (muovikukat)

Välineet vainajan laittoon:

- exitus -setti: sideharsorulla x3, kaksi kuitutaitosta 5 cm x 5 cm, vainajan paita, valkoinen aluslakana (kuitukangasta), vainajan peite (kuitukangasta), kolme tunnustuslappua, kanttinauhaa, saniteettivaippa
- (pahvinen kaarimalja vainajan pään alle, jotta pää pysyy hyvässä asennossa)
- kaksikerroksinen teräksinen apupöytä
- käsidesi
- hoitajalle tehdaspuhtaat käsineet ja suojaessu
- roska- ja pyykkipussikärry
- vaippa
- kampa
- pesulappuja
- hammasharja ja muita suunhoitovälineitä tarpeen mukaan, esimerkiksi imulaite
- vainajalle huulirasva

Videossa hoitajilla on päällään hoitajan vaatteet ja työkengät. Hiukset ovat kiinni. Hoitajina toimivat Janita ja Katri.

OTTO 1

Videolla näkyy teoretietoa selostuksen lisäksi myös tekstinä.

Selostus videolla: Lääkäri käy osastolla toteamassa kuoleman. Lääkäri toteaa kuoleman kuuntelemalla vainajan sydäntä ja keuhkoja, tunnustelemalla vainajaa ja kokeilemalla refleksejä. Osaston sopimuksista riippuen, vainajan tulee olla osastolla kaksi tuntia kuoleman jälkeen ennen kuin hänet voidaan siirtää kylmiöön.

Vainajan laittamiseen tarvittavat seuraavat välineet:

Videolla selostetaan ääneen välineet mitkä asetetaan peltipöydälle. Videolle tulee myös teksti välineistä. **(Selostus: Vainajan laittamiseen tarvittavat seuraavat välineet:**

Aloitamme kuvauksen kuvaamalla teräksistä peltipöytää, johon laitamme vainajan laittovälineet yksi kerrallaan seuraavassa järjestyksessä: alatasolle: **kuitukangas aluslakana, vainajan peite, vainajan paita, saniteettivaippa ja vaippa.** Ylätasolle: **desinfektioaine, tehdaspuhtaat suoja-käsineet, pahvinen kaarimalja, kolme sideharsorullaa, kuitutaitoksia, kaksi tunnustuslap-pua ja kanttinauhaa, kampa, suunhoitovälineet ja pesulappuja.)** Laitamme tavarat ensin alata-solle ja sitten ylätasolle.

OTTO 2

Seuraavassa kuvassa näkyy hoitoympäristö: sermit, potilassänky, naispuolinen nukke peiton alla, potilaspöytä sängyn vasemmalla puolella, jossa led-kynttilä ja muovikukka, roska- ja pyykkisäkki-kärry sekä kaksikerroksinen apupöytä välineineen sängyn päässä. **(Selostus: Lisäksi tarvitetset pyykkisäkin ja roska-astian. Huolehdi ettei huoneessa ole muita potilaita vainajan laittami-sen aikana.)** Seuraavaksi kaksi hoitajaa kävelee kuvaan suojaessut yllään, **(Selostus videolla: Hoitajat desinfioivat kätensä ja pukevat suojavarusteet ylleen.)** desinfioi kätensä ja puke-vat suojakäsineet. **(Selostus: Vainajan laittaminen on viimeinen palvelus kuolleelle ja sen tu-lee olla kunnioittava ja rauhallinen toimenpide.)** Janita kävelee nuken vasemmalle puolelle ja Katri kävelee nuken oikealle puolelle. Hoitajat taittelevat peiton yhdessä ja Janita ottaa tyynyn pois ja vie tyynyn ja peiton kuvan ulkopuolelle. Nukke makaa sängyssä selällään. Lähikuva vainajan kasvoista. **(Selostus videolla: Vainajan kasvot pyyhitään aseptista järjestystä noudattaen, puhtaasta likaiseen.)** Teksti: **Miesvainajalta voidaan ajaa parta.** Katri ottaa pesulapun oikeaan käteensä ja sulkee nuken silmäluomet vasemmalla kädellään. Tässä vaiheessa siirrytään lähiku-vaan nuken kasvoista. Katri pyyhkii nuken silmät ulkonurkasta sisänurkkaan päin. Seuraa-vaksi pyyhitään otsa, posket, suun ympäristö ja nenä. **(Selostus videolla: Vainajalta pestään hampaat, poistetaan eritteet suusta ja rasvataan huulet. Jätetään vainajalle hammasprotee-sit suuhun. Hampaiden pois ottaminen muuttaa vainajan kasvojen piirteitä.)**

OTTO 3

(Kokokuva) **(Selostus videolla: Vainajan hoitotahto ja omaisten toiveet huomioiden vainajalle voidaan jättää tai laittaa koruja.)** Katri avaa nuken paidan napit ja riisuu oikean puolen hihan. Ja-nita riisuu nukelta vasemman hihan. Paita jätetään vielä nuken alle. **(Selostus videolla: Vainajan kädet pyyhitään pesulapuilla. Kainalot pyyhitään viimeisenä.)** Seuraavaksi Janita ottaa pesu-lapun käteensä ja pyyhkii nuken vasemman käden ja Katri ottaa uuden pesulapun ja pyyhkii nu-ken oikean käden. Pyyhkiminen aloitetaan olkapäästä ja edetään kohti sormia, viimeiseksi pyyhi-tään kainalo. **(Selostus videolla: Mikäli vainajalle ei tehdä ruumiinavausta, häneltä poistetaan mahdolliset dreenit, katetrit ja kanyylit sekä sydämen tahdistin. Eritteiden varalta pistoa-u-kot ja haavat suojataan vahvistetulla sidoksella.)** Janita taittaa pesulapun ja pyyhkii nuken rin-nan edeten kohti lantiota.

(Selostus videolla: Vainajalta riisutaan housut ja pyyhitään jalat.) **(Mikäli vainajalla ei ole virtsakatetria, rakko tyhjennetään painamalla alavatsaa rakon kohdalta.)** Katri ja Janita riisu-vat nukelta housut ja pyyhkivät nuken jalat nivusista kohti varpaita. Katri avaa nukelta vaipan ja pai-naa nuken alavatsaa rakon tyhjentämiseksi. **(Selostus videolla: Alapesut tehdään edeten yl-häältä alaspäin, puhtaasta likaiseen.)** Hän ottaa uuden pesulapun käteensä ja pyyhkii ensin virt-saputken suun ylhäältä alaspäin, kääntää lapun ja pyyhkii ulkosynnyttimet ylhäältä alaspäin, ottaa uuden lapun ja pyyhkii nivuset ylhäältä alaspäin. Katri heittää pesulapun roskiin.

Janita kääntää nuken vasemmalle kyljelleen ottaen vasemmalla kädellään kiinni nuken oikean ja-lan polvitaipeesta ja nostaa sen koukkuun. Janita nostaa oikealla kädellään nuken oikean käden

nuken vatsan päälle ja siirtää oikean kätensä nuken oikealle olkapäälle. Janita kääntää nuken painonsiirrolla. **(Selostus videolla: Vainajan selkä pyyhitään puhtaalla pesulapulla ja vainajalle puetaan puhdas vaippa. Vainajan alle laitetaan kuitukankainen aluslakana ja saniteettivaippa eritteiden varalta.)** Katri ottaa puhtaan vaipan, saniteettivaipan ja aluslakanan sängylle ja ottaa nuken paidan selän alta pois ja laittaa pyykkikoriin. Katri ottaa uuden pesulapun oikeaan käteensä ja pyyhkii nuken takapuolen alhaalta ylöspäin, emättimestä poispäin. Katri ottaa liikaisen vaipan pois ja laittaa sen roskiin ja vaihtaa puhtaat hanskat käteensä, desinfioiden ensin kätensä.

Katri asettaa puhtaan vaipan nuken alle, pyyhkii selän puhtaalla pesulapulla ja levittää aluslakanan sängylle, aluslakanan päälle hän asettaa saniteettivaipan. Janita kääntää nuken selälleen. Katri kääntää nuken kyljelleen itseensä päin, jotta Janita saa vaipan teipit sekä aluslakanan oikaistua. Nukke asetetaan selälleen kädet vartalon viereen. Vaippa laitetaan kiinni. **(Selostus: Lopuksi vainaja asetetaan selälleen kädet vartalon viereen.)**

OTTO 4

(Selostus videolla: Vainajalle puetaan valkoinen vainajan paita, jonka reunat voidaan taitella vainajan alle, hoitopaikan mukaan.) Janita ottaa vainajan paidan ja hoitajat pukevut sen yhdessä nukelle.

OTTO 5

(Selostus videolla: Huolehditaan, että vainajan hiukset ovat siististi.)

(Vainajan pää asetetaan luonnolliseen asentoon, niin että suu menee kiinni. Vainajan leuka sidotaan leuan alta päälle kiertävällä sideharsolla. Vainajan silmien päälle asetetaan kostutetut kuitutaitokset, jotta silmäluomet pysyvät kiinni. Vainajan pään alle voidaan myös asettaa pahvinen kaarimalja tukemaan pään asentoa.)

(Lähikuva) Katri kampailee nuken hiukset, ottaa sideharsorullan ja sitoo nuken suun kiinni leuan alta päälle kiertävällä sidoksella. Katri asettaa kostutetut laput nuken silmien päälle

OTTO 6

(Selostus videolla: Vainajan kädet sidotaan sideharsolla vartalon viereen, se on neutraali asento. Hoitotahdosta ja omaisten toiveista riippuen, kädet voidaan myös asettaa esimerkiksi rinnan päälle tai ristiin.) Lähikuva. Katri ottaa sideharsorullan ja sitoo sillä nuken kädet vartalon viereen.

OTTO 7

(Selostus videolla: Myös jalat sidotaan yhteen sideharsolla kiertämällä.)

(Tunnistuslappu kiinnitetään sideharsoon. Toinen tunnustuslappu jää hoitajalle, jonka avulla hän kirjaa vainajan ruumishuoneelle. Tunnistuslapussa lukee vainajan nimi ja henkilötunnus, kuolinaika ja osasto, jolla vainaja on ollut.) Lähikuva. Katri ottaa sideharsorullan ja sitoo sillä nuken jalat nilkkojen kohdalta. Katri sitoo tunnustuslapun nuken jalkojen sideharsoon.

OTTO 8

(Selostus: Lopuksi vainajan päälle levitetään valkoinen peite. Peitteestä voidaan vainajan uskonto ja toiveet huomioiden taitella ristin kuva.)

(Vainajan rinnan päälle voidaan asettaa tekokukka ja potilaspöydälle voidaan sytyttää led-kynttilä. Omaisille on hyvä antaa riittävästi aikaa hyvästellä vainaja.) Katri ottaa vainajan peitteen ja hoitajat levittävät sen nuken päälle yhdessä. Janita asettaa kukan nuken rinnan päälle ja sytyttää led-kynttilän potilaspöydälle. Hoitajat jäävät seisomaan nuken viereen ja kuvaus päättyy siihen.

Opetusvideo vainajan laittamisesta laitoksessa -palautekysely

Tämä on palautekysely Oulun ammattikorkeakoulun hoitotyön opiskelijoille, jotka suorittavat opintojaksoa johon vainajan laittaminen liittyy. Vainajan laittaminen laitoksessa -opetusvideo on opinnäytetyönä toteutettu video, jonka tarkoituksena on perehdyttää hoitotyön opiskelijoita vainajan laittamiseen laitoksessa. Laitoksella tässä kyselyssä tarkoitetaan esimerkiksi sairaalaympäristöä, jossa vainajia voidaan myös säilyttää ennen hautaamista.

Kyselyyn vastaaminen vie noin seitsemän minuuttia aikaa. Pyydämme teitä vastaamaan jokaiseen kysymykseen, koska palautteenne pohjalta kehitämme opinnäytetyötämme. Vastaaminen on anonyymia ja vastauksia käytetään vain opinnäytetyömme kehittämiseen.

Kiitos vastauksistanne jo etukäteen!

Seuraava

1. Mitä tiesit vainajan laittamisesta ennestään? *

100 merkkiä jäljellä

2. Onko Sinulla aiempaa kokemusta vainajan laittamisesta laitoksessa? *

- Kyllä
 Ei

3. Missä olet ollut laittamassa vainajaa? *

4. Millaiseksi koit vainajan laittamisen? *

- Arvokkaaksi
 Ahdistavaksi
 Inhottavaksi
 Surulliseksi
 Haikeaksi
 Neutraaliksi
 En tiennyt miten tulisi toimia
 Kunniottavaksi

5. Millaiseksi koit opetusvideon? Pohdi esimerkiksi visuaalisuutta, teoretiedon näkymistä ja ammatillisuutta. *

6. Tukiko opetusvideo oppimistasi? *

- Kyllä
 Ei

7. Miksi ei? *

8. Huomasitko videossa jonkin virheen/virheitä? *

- Kyllä

-
- Ei

9. Minkä virheen/virheitä huomasit? *

10. Mitkä asiat tukivat oppimistasi? *

11. Opitko jotain uutta? *

- Kyllä
 En

12. Mitä uutta opit? *

13. Miten seuraavat väittämät kuvaavat opetusvideota? *

	eri mieltä	en osaa sanoa	samaa mieltä
Video oli selkeä *	☐	☐	☐
Video oli opettava *	☐	☐	☐

	eri mieltä	en osaa sanoa	samaa mieltä
Video oli aito *	☐	☐	☐
Video oli käytännönläheinen *	☐	☐	☐
Videossa oli olennaiset asiat *	☐	☐	☐
Video oli hyödyllinen *	☐	☐	☐
Video oli riittävän pitkä *	☐	☐	☐
Hoitajat olivat ammattimaisia *	☐	☐	☐
Hoitajat toimivat rauhallisesti *	☐	☐	☐
Hoitajat toimivat kunnioittavasti *	☐	☐	☐
Videossa käytännön työ kohtasi teorian *	☐	☐	☐
Videosta välittyi kunnioittava työote *	☐	☐	☐
Videossa oli liian vähän teoriaa *	☐	☐	☐

14. Minkälainen opetusvideon ulkoasu oli mielestäsi? Voit valita useita vaihtoehtoja. *

- Esteettinen
- Kaunis
- Tylsä
- Pelkistetty
- Miellyttävä
- Inspiroiva
- Epämiellyttävä
- Aistikas

15. Minkä arvosanan antaisit videosta kokonaisuudessaan asteikolla 0-10? *

16. Parannusehdotuksia? *

17. Lopuksi: Mikä oli tärkein asia jonka opit opetusvideomme avulla? *
